

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY of the PELOPONNESE

ΣΧΟΛΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΔΠΜΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“ Η Δημόσια Διαβούλευση ως εργαλείο για τη συμμετοχή του πολίτη στον σχεδιασμό των πολιτικών στην τοπική αυτοδιοίκηση ”

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΓΟΥΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Α.Μ. 3032202004005

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Θεόδωρος Παπαθεοδώρου
Χριστίνα Καρακιουλάφη
Μιχαήλ Φεφές

ΚΟΡΙΝΘΟΣ 2022

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1	
<i>Κρίση της Δημοκρατίας</i>	6
1.1 Εισαγωγή	6
1.2 Συνταγματική Απιστία	7
1.3 Απ-έχω	7
1.4 Δείκτες ακυβερνησίας	8
1.5 Η δημοκρατική κρίση είναι και ευρωπαϊκή	8
Κεφάλαιο 2	
<i>Δημόσια συμμετοχή</i>	10
2.1 Εισαγωγή	10
2.2 Η αποπολιτικοποίηση ως γνώρισμα της εποχής	11
2.3 Δημόσια συμμετοχή και δημοκρατία	13
2.4 Η έννοια της συμμετοχής	14
Κεφάλαιο 3	
<i>Η εξέλιξη των θεσμών δημοκρατικής συμμετοχής στην Τ.Α.</i>	16
3.1 Εισαγωγή	16
3.2 “Καποδίστριας”	16
3.3 Κριτική προσέγγιση του “Καποδίστρια”	18
3.4 “Καλλικράτης”	20
3.5 “Καλλικράτης” και συνθήκη Λισαβόνας	23
3.6 “Κλεισθένης”	24
Κεφάλαιο 4	
<i>Οι συμμετοχικές διαδικασίες στους ΟΤΑ σήμερα</i>	28
4.1 Εισαγωγή	28

4.2 “Πληροφόρηση”	28
4.3 “Διαβούλευση”	28
4.4 “Ενεργός συμμετοχή”	30
Κεφάλαιο 5	
<i>Δημόσια Διαβούλευση – Βασικές αρχές και πλαίσιο</i>	32
5.1 Εισαγωγή	32
5.2 Τεχνικές Διαβούλευσης	32
5.3 Συντελεστές και όργανα δημοτικής Διαβούλευσης – ΔΕΔ	33
5.4 Τα οφέλη από τη Διαβούλευση	35
5.5 Οι σημαντικότερες δυσκολίες	36
5.6 Θέματα και πεδία Διαβούλευσης	38
5.7 Κατηγορίες Διαβούλευσης	39
5.8 Ο τυπικός κύκλος μιας Διαβούλευσης	42
5.9 Η Διαβούλευση στους ελληνικούς ΟΤΑ	43
Κεφάλαιο 6	
<i>Ηλεκτρονική εποχή</i>	46
6.1 Εισαγωγή	46
6.2 Ηλεκτρονική συμμετοχή	47
6.3 Η πλατφόρμα OpenGov.gr	47
6.4 Πλατφόρμες ηλεκτρονικής Διαβούλευσης Δήμων	48
6.5 Οφέλη από την ηλεκτρονική Διαβούλευση – Δημοκρατία	58
6.6 Μειονεκτήματα της ηλεκτρονικής Διαβούλευσης – Δημοκρατίας	59
6.7 “Push up”	60
Κεφάλαιο 7	
<i>Προτεινόμενο πλαίσιο για την ενίσχυση της Διαβούλευσης στην Τ.Α.</i>	61
7.1 Εισαγωγή	61
7.2 Η στάση των πολιτών	61
7.3 Η στάση των θεσμών	62
7.4 Προτάσεις για την ενδυνάμωση της Διαβούλευσης και τη διεύρυνση της Συμμετοχικότητας	62

Επίλογος	66
Βιβλιογραφία	69

Περίληψη

Βασικό στόχος αυτής της εργασίας είναι να καταγράψει την αναγκαιότητα που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με την ανανέωση των δημοκρατικών διαδικασιών. Περιγράφεται η αυξητική τάση των πολιτών να απομακρυνθούν από την άμεση εμπλοκή τους με τα κοινά, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του δημοκρατικού θεσμού στο σύνολό του. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απόπειρες, κατά την τελευταία δεκαετία και πλέον, να ενσωματωθούν “εργαλεία” συμμετοχικής διακυβέρνησης στους ελληνικούς δήμους. Μια δειρά από μεταρρυθμίσεις επιχείρησαν να φέρουν τον πολίτη στο επίκεντρο των διαδικασιών με κορυφαίο θεσμικό όργανο τη δημόσια διαβούλευση. Μάλιστα καταγράφονται δήμοι της χώρας μας και του εξωτερικού οι οποίοι έχουν να επιδείξουν αξιοσημείωτο έργο προς την κατεύθυνση αυτή. Έτσι η διαβούλευση, κυρίως στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης, προβάλλεται ως “θεραπεία” για την αντιμετώπιση της αποπολιτικοποίησης που κυριαρχεί στις σύγχρονες κοινωνίες.

Εισαγωγή

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 2008 θεωρείται ως η δεύτερη χειρότερη ύφεση όλων των εποχών. Λόγω του μεγέθους της οι συνέπειές της ήταν πολλαπλές και πολυεπίπεδες. Έτσι, λοιπόν, αν και ξεκίνησε ως οικονομική κρίση, γρήγορα μεταβλήθηκε σε πολιτική και συνολικά σε πολιτισμική. Οι πολίτες απώλεσαν την εμπιστοσύνη τους στο καθιερωμένο πολιτικό σύστημα και στους μέχρι σήμερα δημοκρατικούς θεσμούς, αναζητώντας έτσι ένα νέο συμβόλαιο μεταξύ αυτών που ασκούν εξουσία και των πολιτών. Η συμμετοχή λοιπόν των πολιτών σε κάθε διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και στις διαδικασίες που σχετίζονται με τους μηχανισμούς διαβούλευσης των δημόσιων πολιτικών, εκλαμβάνεται πλέον σαν μια απόλυτα επιτακτική αναγκαιότητα. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται μια γενικότερη διάχυση των διαδικασιών που σχετίζονται με τη διαβούλευση τόσο στις δυτικές κοινωνίες όσο και μέσα στα πλαίσια λειτουργίας διακρατικών και διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν και στη χώρα μας η συζήτηση σχετικά με τη διαβούλευση αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια, παρ'όλα αυτά, κάθε πρακτική εφαρμογή είναι ακόμα περιορισμένη. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η εδραίωση μηχανισμών δημόσιας συμμετοχής αποτελεί πρόκληση, τη στιγμή που το ελληνικό διοικητικό μοντέλο είναι ιεραρχικό, ενώ οι συμμετοχικές διαδικασίες αναφέρονται σε διοικητικά μοντέλα που οργανώνονται με βάση τα δίκτυα. Στην πραγματικότητα η ουσιαστική θεσμοθέτηση και λειτουργία της δημόσιας συμμετοχής ως αναπόσπαστης διαδικασίας του τρόπου λειτουργίας της δημόσιας πολιτικής, συνδέεται με την εκ βάθρων αναμόρφωση του παραδοσιακού μοντέλου διοίκησης που μέχρι σήμερα λειτουργεί στη χώρα μας.

Κεφάλαιο 1

Κρίση της Δημοκρατίας

1.1 Εισαγωγή

Η παγκόσμια οικονομική κρίση στις αρχές της δεύτερης χιλιετίας και οι τεράστιες επιπτώσεις της έφεραν στο φως πολύ εντονότερα από πριν την ακαταλληλότητα ή αδυναμία των πολιτικών προσώπων αλλά και των μοντέλων δημόσιας διακυβέρνησης να ανταποκριθούν σε προκλήσεις τέτοιων μεγεθών. Παράλληλα, τα ίδια πρόσωπα και οι πολιτικές τους στοχοποιήθηκαν ως “γενεσιουργές δυνάμεις” που προκάλεσαν αυτήν την κρίση ή τουλάχιστον επειδή δεν την αποσόβησαν. Δεν είναι λίγες μάλιστα οι περιπτώσεις των πολιτικοοικονομικών σκανδάλων σε ολόκληρο τον κόσμο που επέτειναν στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα τη “δυσσομία” που επικρατούσε στο πολιτικό σύστημα καίγοντας μαζί με τα ξερά και τα χλωρά.

Η Ελλάδα ειδικότερα γνώρισε ριζικές και απότομες αλλαγές, ανακατατάξεις και ανατροπές παραδοσιακών πολιτικών σχημάτων αλλά και κοινωνικών κατηγοριών. Έτσι η κρίση και η έξοδος από αυτήν έγινε κυρίαρχο θέμα στην πολιτική ατζέντα των εθνικών αλλά και των ευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων και συζητήσεων. Την ίδια στιγμή η αποξένωση των πολιτών από τα κέντρα αποφάσεων μπορεί να ληφθεί ταυτόχρονα ως αποτέλεσμα αλλά και ως αιτία αυτής της κρίσης, που οδηγεί στη συνεχή ανακύκλωση της νοσηρής αυτής κατάστασης. Κυρίαρχο λοιπόν ζητούμενο αναδεικνύεται η ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας προκειμένου να δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο ικανό να ανακτήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών και να οδηγήσει όσο το δυνατό καθολικότερα τη συμμετοχή τους στα κοινά. Η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και πολιτικών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση συναίνεσης η οποία με τη σειρά της θα οδηγήσει στη νομιμοποίηση κάθε πολιτικής.

1.2 Συνταγματική Απιστία

Το μοντέλο της ελληνικής δημοκρατίας αποτυπώνεται στο εθνικό σύνταγμα το οποίο περιγράφει και ορίζει τον τρόπο λειτουργίας της. Έτσι λοιπόν σύμφωνα με το πρώτο άρθρο, παρ. 1 ορίζεται:

1. το πολίτευμα της Ελλάδας είναι προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία
2. θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία
3. όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του έθνους, και ασκούνται όπως ορίζει το σύνταγμα

Εκ των ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι ο λαός (δήμος) αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο του πολιτεύματος, αφού κάθε εξουσία πηγάζει εξ αυτού και ασκείται υπέρ αυτού δια μέσου των αντιπροσώπων του. Ο εκπρόσωπος στη συνείδηση του πολίτη είναι αυτός που θα πραγματώσει τις επιθυμίες αλλά και τις μελλοντικές του προσδοκίες. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι η οικοδόμηση μιας στενής σχέσης εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ πολιτών και πολιτικών είναι “εκ των ων ουκ άνευ”.

Ωστόσο η σχέση αυτή κατέρρευσε σαν πύργος από τραπουλόχαρτα την περίοδο της οικονομικής ύφεσης επιφέροντας ρήξη στη σχέση πολίτη-κράτους. Ο πολίτης δε θεωρεί πλέον ότι η άσκηση του εκλογικού του δικαιώματος ανά 4 χρόνια τον καθιστά συμμετέχοντα στα πολιτικά δρώμενα, αφού οι πολιτικοί δεν εφαρμόζουν τις δεσμεύσεις-υποσχέσεις τους, ενώ μηχανεύονται μία σειρά από δικαιολογίες για την αθέτηση αυτή.

1.3 Απ-έχω

Η ελληνική πολιτική παράδοση και η ιστορία έχει βιώσει μία σειρά από ριζικές αλλαγές και ανατροπές, οι περισσότερες εκ των οποίων διακατέχονταν από έναν ακραίο ελληνικό συναισθηματισμό, αρκετά απομακρυσμένο από τον ρεαλισμό και πολλές φορές ακόμα και από τη λογική. Κάθε φορά όμως η εξίσωση χαρακτηριζόταν από την ρήξη της εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το αίσθημα της κοινωνικής αδικίας που χαρακτηρίζει τον Έλληνα από ιδρύσεως του νεοελληνικού κράτους. Το αίσθημα αυτό της αδικίας μετατράπηκε σε οργή και θυμό, ανασφάλεια και μίσος. Έτσι, η κακοδιαχείριση, η κατακόρυφη αύξηση

της ανεργίας, οι πελατειακές σχέσεις, το ελλειμματικό κράτος δικαίου οδήγησαν τον λαό στην ΑΠΟΧΗ από τα κοινά.

1.4 Δείκτες ακυβερνησίας

Η κρίση της δημοκρατίας και η αποστασιοποίηση των πολιτών από τα κοινά αποτυπώνονται στους δείκτες διακυβέρνησης όπως καταγράφονται από τους D. Kaufmann (Natural Resource Governance Institute και Brooking Institute) και A. Kraay (World Bank Development Research Group). Σύμφωνα λοιπόν με αυτούς διαπιστώνονται έξι δείκτες διακυβέρνησης σε παγκοσμιο επίπεδο.

1. Βαθμός ελευθερίας λόγου και έκφρασης, δυνατότητα εκλέγειν και εκλέγεσθαι, λογοδοσία των ασκούντων εξουσία.
2. Επίπεδο πολιτικής σταθερότητας και διατήρηση δημόσιας τάξης.
3. Βαθμίδα αποτελεσματικής διακυβέρνησης
4. Ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου.
5. Λειτουργία κράτους δικαίου και επίπεδο εφαρμογής των νόμων.
6. Αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Με βάση τους παραπάνω δείκτες, η ποσοστιαία θέση της Ελλάδος ανάμεσα σε 215 βρίσκεται στο 80% που σημαίνει ότι η χώρα μας έχει τη θέση 172 στις υπόλοιπες 215 χώρες. Επομένως είναι σε καλύτερη θέση 43 χώρες, πράγμα που σημαίνει ότι γενικότερα η Ελλάδα έχει αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια.

1.5 Η δημοκρατική κρίση είναι και ευρωπαϊκή

Ως μέλη μιας ευρύτερης κοινότητας οι Έλληνες μοιράζονται τους ίδιους προβληματισμούς και ανησυχίες με πολίτες άλλων κρατών-μελών της Ε.Ε.. Οι Ευρωπαίοι πολίτες, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος με σιγουριά, αισθάνονται ότι δε διαθέτουν φωνή μέσα στα πλαίσια λειτουργίας των θεσμών της Ε.Ε.. Η συγκρότηση των κορυφαίων οργάνων της Ένωσης, δηλαδή της ευρωπαϊκής επιτροπής, του δικαστηρίου, του συμβουλίου, αλλά και της Ε.Κ.Τ. δεν αποτελεί πλέον προϊόν εκλογικής διαδικασίας. Παρά τις ισχυρές όμως δονήσεις στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα τίποτα δεν έχει σταθεί ικανό να ξυπνήσει τους ευρωπαίους ηγέτες από το δογματικό τους λήθαργο. Ούτε οι επαναλαμβανόμενες εκλογές

αποτυχίες, ούτε το οικονομικό ρήγμα ανάμεσα στις χώρες της ευρωζώνης, ούτε το brexit, ούτε η άνοδος της φτώχειας, των ανισοτήτων, των εθνικισμών ή της ξενοφοβίας, τίποτα από αυτά και άλλα περισσότερα, δε μπόρεσε να προκαλέσει έναν δημοκρατικό διάλογο για έναν τολμηρότερο εκδημοκρατισμό των θεσμών της Ευρώπης με ταυτόχρονη ενίσχυση της συμμετοχικότητας των πολιτών.

Κεφάλαιο 2

Δημόσια συμμετοχή

2.1 Εισαγωγή

Στα «Πολιτικά» του ο Αριστοτέλης περιγράφει ως πολιτεία μια κοινωνία που είναι οργανωμένη και στην οποία την εξουσία ασκεί η πλειοψηφία με σκοπό το κοινό συμφέρον. Σύμφωνα λοιπόν με τον μεγάλο Έλληνα φιλόσοφο θα μπορούσαμε να αποδώσουμε την ιδιότητα του πολίτη, μόνο στα μέλη εκείνα της κοινωνίας που συμμετέχουν ενεργά στην πολιτική ζωή της κοινότητας και επηρεάζουν δηλαδή με την δράση τους την άσκηση της εξουσίας.

Στην ελληνική κλασική αρχαιότητα κυριαρχεί η αντίληψη ότι ο πολίτης πρέπει να είναι ενεργό μέλος μιας οργανωμένης κοινωνίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό και στον Επιτάφιο του Περικλή καθώς ο κορυφαίος Έλληνας πολιτικός στον Κεραμικό της Αθήνας εκφώνησε επιτάφιο λόγο για τους νεκρούς κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού πολέμου. Τα λόγια και τις σκέψεις του Περικλή μας διέσωσε ο Θουκυδίδης, ο οποίος περιγράφει με λιτό αλλά και με τρόπο εύληπτο, την έννοια πολίτη, όπως την αντιλαμβάνονταν η Αθηναϊκή κοινωνία. Ο ανενεργός πολίτης, αυτός δηλαδή που μένει αμέτοχος και αδιάφορος και δεν συμμετέχει με κανένα τρόπο στα δημόσια πράγματα, αλλά αποφασίζει να ασχολείται αποκλειστικά με τις ιδιωτικές του υποθέσεις, είναι βάρος για την κοινωνία και τους συμπολίτες του. Το να «ιδιωτεύει» κάποιος στην Αρχαία Αθήνα περιγράφεται ξεκάθαρα ως ελάττωμα και ενίοτε μάλιστα ως ιδιαίτερα επικίνδυνο για την ασφάλεια της πολιτικής ζωής. Η απόσυρση και η αποχή δηλαδή από τον πολιτικό βίο και τα κοινά δεν περιγράφεται σε καμία περίπτωση ως δημοκρατική επιλογή.

Στην κλασική Αρχαιότητα, άλλωστε ο όρος του ιδιώτη δεν συμβαδίζει με την έννοια που εκφράζει ο όρος σήμερα, και περιγράφει το πρόσωπο εκείνο που δεν ασκεί δημόσιο λειτούργημα. Αντίθετα, τότε ο όρος περιέγραφε το άτομο που είχε περιορισμένες διανοητικές ικανότητες, δηλαδή τον ανόητο. Επομένως, ο πολίτης που ήταν πολιτικά ανενεργός στην πραγματικότητα ταυτιζόταν με τον κοινωνικά ανίκανο. Σύμφωνα με το Λεξικό του Κριαρά ακόμη και στην νεότερη γλώσσα και γραμματεία, ο όρος χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων εννοιών, για να υποδηλώσει τον

αδαή, τον άξεστο, τον αγράμματο, τον αγροίκο και τον απλοϊκό στον νου. Πρόκειται επομένως, για έννοιες αντίστοιχες με το αρνητικό περιεχόμενο της λέξης ιδιότης στην αρχαία Ελλάδα.

2.2 Η αποπολιτικοποίηση ως γνώρισμα της εποχής

Η αποχή από τα πολιτικά δρώμενα της κοινωνίας ή όπως αλλιώς ονομάζεται η «αποπολιτικοποίηση», είναι μια έννοια που έχει προκύψει και διατυπώνεται ξεκάθαρα και έντονα την τελευταία δεκαετία τουλάχιστον από τους πολιτικούς επιστήμονες, οι οποίοι επιχειρούν να αναλύσουν το περιεχόμενο, τις αιτίες και τις συνέπειες της νέας αυτής κοινωνικής τάσης. Η σύγχρονη αυτή έννοια της αποπολιτικοποίησης έχει διττή σημασία, καθώς από τη μια πλευρά αναφέρεται σε διαδικασίες διακυβέρνησης που απέχουν της πολιτικής και μάλιστα της πολιτικής που συνδέεται με δημοκρατικές διαδικασίες και πρακτικές. Από την άλλη ωστόσο, η αποπολιτικοποίηση σχετίζεται με την αδυναμία μεγάλων ομάδων του πληθυσμού να κατανοήσουν έγκαιρα και ουσιαστικά τα πολιτικά διακυβεύματα. Εντοπίζεται δηλαδή μια τεράστια δυσκολία στην κατανόηση των πραγματικών γεγονότων, με αποτέλεσμα σημαντικό τμήμα της κοινωνίας να μη ξεχωρίζει τα εμπλεκόμενα συμφέροντα αλλά και τις εναλλακτικές επιλογές προκειμένου τελικά να είναι σε θέση να μετέχει ενεργά στην άσκηση πολιτικής.

Δύο βρετανοί πολιτικοί επιστήμονες, ο Matt Wood και ο Matthew Flinders (2014), διατύπωσαν ότι αποπολιτικοποίηση σημαίνει σε πρώτο στάδιο συρρίκνωση της δημοκρατικά ασκούμενης πολιτικής η οποία στη συνέχεια συνδέεται με τις αποκαλούμενες «μετα-δημοκρατικές μορφές διακυβέρνησης». Αυτές οι μορφές διακυβέρνησης νομιμοποιούνται στηριζόμενες σε αυθεντίες, που συνήθως προβάλλονται ως τέτοιες και βασίζονται σε αποφάσεις που υποτίθεται ότι λαμβάνονται με κριτήρια αντικειμενικά και τεχνοκρατικά, τα οποία βεβαίως δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.

Πρόκειται λοιπόν για μορφές κυβερνητικής και διοικητικής πολιτικής που στηρίζονται και προβάλλουν τον έναν και μοναδικό άριστο τρόπο ενέργειας (“one best way”). Έτσι νομιμοποιούν αποφάσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, επιλογές που αποτελούν μονόδρομο, με φυσικό επακόλουθο να μην τίθεται καν ζήτημα να αποτελέσουν αντικείμενο πολιτικής επεξεργασίας και πολιτικού διαλόγου.

Μεσομακροπρόθεσμα οι πολιτικές αυτές πρακτικές οδηγούν στο λεγόμενο «τέλος της πολιτικής».

Η αποπολιτικοποίηση έχει και μια δεύτερη διάσταση που συνδέεται με την αδυναμία ή την αδιαφορία σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού να εμπλακούν άμεσα ή έμμεσα στον καθορισμό σημαντικών πολιτικών επιλογών που αφορούν την κοινότητα στην οποία δραστηριοποιούνται και κατά συνέπεια επηρεάζουν το παρόν και το μέλλον της προσωπικής τους ζωής.

Σύμφωνα με τους πολιτικούς επιστήμονες Standring, Buller, Wood, και Dönmez (2019) αυτή η διάσταση της αποπολιτικοποίησης παρουσιάζει μια ευρεία γκάμα συνεπειών, όπως την ραγδαία αύξηση των ποσοστών αποχής στις εκλογικές διαδικασίες, τη μείωση της ένταξης σε πολιτικές ομάδες, αλλά και την έλλειψη εμπιστοσύνης που εκφράζουν οι πολίτες σε όλες τις αποκαλούμενες δημοκρατικές κοινωνίες προς τους αιρετούς τους εκπροσώπους και το πολιτικό σύστημα γενικότερα. Η αποπολιτικοποίηση, σύμφωνα με τον βρετανό πολιτικό επιστήμονα Luke Keele (2007), σχετίζεται σημαντικά με τη μείωση του κοινωνικού κεφαλαίου. Αναφέρεται προφανώς στην χαλάρωση των δεσμών εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας, δεσμών που όταν είναι ισχυροί, ενισχύουν τους πολίτες να συμπράξουν και να συνεργαστούν.

Ο κοινωνιολόγος Zygmunt Bauman (2007) συνδέει από την πλευρά του την αποπολιτικοποίηση με την οικονομική και κοινωνική αδυναμία, που οδηγεί ομάδες πολιτών στο περιθώριο. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Bauman χρησιμοποιώντας τους ελληνικούς όρους «demos» και «kratos» επισημαίνει ότι ενώ η δημοκρατία ορίζεται ως η άσκηση της εξουσίας («κράτος») από το σύνολο της κοινωνίας («δήμος»), τελικά στην πράξη η εμπλοκή στα πολιτικά ζητήματα περιορίζεται μόνο σε όσους έχουν καλύψει και διασφαλίσει τις βασικές ανάγκες της ζωής τους. Αντίθετα όσοι αγωνίζονται να τις καλύψουν με καθημερινό και επίπονο τρόπο δεν έχουν το περιθώριο να ασχοληθούν με τα κοινά. Στις σύγχρονες κοινωνίες δηλαδή, σε αντίθεση με όσα αναφέρει ο Θουκυδίδης και ο Περικλής για την αρχαία Αθήνα, η αυξημένη ενασχόληση με τις ιδιωτικές υποθέσεις λειτουργεί ως εμπόδιο για την ενασχόληση με τις δημόσιες υποθέσεις.

Οι Paul Fawcett και David Marsh (2014), έγκριτοι πολιτικοί επιστήμονες, υποστηρίζουν αντίθετα, ότι δεν είναι ορθή η αποδοχή της αποπολιτικοποίησης ως κυρίαρχου χαρακτηριστικού των σύγχρονων κοινωνιών. Υποστηρίζουν δηλαδή ότι έχει πραγματοποιηθεί μια διαφοροποίηση στη μορφή της εμπλοκής των μελών μιας

κοινωνίας στα κοινά. Σύμφωνα πάντα με την άποψη τους, οι πολίτες δεν εστιάζουν την προσοχή τους στις «εισροές της πολιτικής» (input politics), αλλά στις «εκροές της πολιτικής» (output politics). Αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες σήμερα δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας του πολιτικού συστήματος, αλλά κυρίως με τα παραγόμενα αποτελέσματα από τον τρόπο λειτουργίας του.

2.3 Δημόσια συμμετοχή και δημοκρατία

Η συμμετοχή των πολιτών στα πολιτικά δρώμενα, συμβάλλει ουσιαστικά στην αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης και στον εκσυγχρονισμό των δημοκρατικών θεσμών. Πρέπει να γίνει σαφές ότι σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογείται η αποχή και η αποστασιοποίηση τους από τις διαδικασίες αυτές. Η απαξίωση των θεσμών είναι εξαιρετικά επικίνδυνη για το σύνολο της κοινωνίας και εκτρέφει αντιδημοκρατικά καθεστώτα. Δεν είναι τυχαίο ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι θεωρούσαν όχι μόνο άχρηστο πολίτη αλλά και επικίνδυνο όποιον δεν ασκούσε τα πολιτικά του δικαιώματα. Έτσι και σήμερα είμαστε σε θέση να διαπιστώσουμε ότι η παθητικοποίηση των πολιτών είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας που τροφοδοτεί την αναπαραγωγή της πολιτικής διαφθοράς. “Ένας λαός που μεταβιβάζει διαρκώς τις εξουσίες του, αλλά και τις ευθύνες του, δε θα καταφέρει ποτέ να διδαχθεί τις πολιτικές αρετές της επαγρύπνησης, της παρρησίας και της υπευθυνότητας, που απαιτεί η δημοκρατία. Αντιθέτως, θα εκπαιδευτεί αποκλειστικά στην ευκολία της παθητικότητας και της μεταβίβασης της ευθύνης σε άλλους” (Καστοριάδης). Είναι λοιπόν απολύτως απαραίτητο να αναζητήσουμε και να υιοθετήσουμε ένα σύγχρονο μοντέλο δημοκρατίας που θα ενισχύει και θα καλλιεργεί τη διαρκή και άμεση ανάμιξη των πολιτών στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις δημόσιες υποθέσεις. Στα άρθρα 10 και 11 της συνθήκης της Λισσαβόνας διατυπώνεται η αναγκαιότητα της αλληλοκάλυψης στα πλαίσια της συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Σύμφωνα με το πνεύμα των παραπάνω άρθρων η συμμετοχή των πολιτών καθίσταται πλέον θεμελιώδες δημοκρατικό δικαίωμα με στόχο να ενισχυθεί η δυνατότητα να συμμετέχουν και να καλύπτουν τα κενά της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας μέσα σε ένα περιβάλλον με συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις, που το παραδοσιακό μοντέλο διοίκησης αδυνατεί να καλύψει .

2.4 Η έννοια της συμμετοχής

Η έννοια της συμμετοχής δεν γίνεται αποδεκτή με έναν μοναδικό και καθολικά αποδεκτό ορισμό, και μάλιστα πολύ περισσότερο αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό συναντάμε πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις, που συνδέονται και εξαρτώνται από την οπτική που υιοθετείται, το προφίλ των συμμετεχόντων και τον στόχο της συμμετοχικής διαδικασίας, (Paul 1987, Dalal-Clayton και Bass 2002). Έτσι γίνεται κατανοητό ότι η έννοια της συμμετοχής παραπέμπει σε έναν διευρυμένο αλλά και πολυσύνθετο όρο, του οποίου οι διαφορετικές ερμηνείες προσδιορίζουν τις διαφορετικές μεθοδολογικές και στρατηγικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται κατά την πρακτική εφαρμογή του (UNDP 1998). Μια άλλη προσέγγιση περιγράφει ότι η συμμετοχή μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο ως μέσο, όσο και ως σκοπός στα πλαίσια μιας διαδικασίας σχεδιασμού (Moser 1983).

Οι Zwirner και Berger (2008) διατύπωσαν ένα γενικός ορισμό δίνεται σύμφωνα με τον οποίο η συμμετοχή συνδέεται με την εμπλοκή πολιτών και ομάδων συμφερόντων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, προκειμένου να προκλέσουν μια απόφαση ή να επηρεάσουν την ίδια τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι Pearse και Stiefel (1979), από την πλευρά τους ορίζουν την έννοια της συμμετοχής ως την οργανωμένη προσπάθεια για να επεκτείνουν και να ενδυναμώσουν, τόσο οι πολίτες, όσο και οι ομάδες συμφερόντων (stakeholders) τον έλεγχο στις επιλογές των κέντρων λήψης αποφάσεων και στην κατανομή των πόρων προς όφελος κοινωνικών ομάδων, για τις οποίες μέχρι τη στιγμή εκείνη δεν υπήρχαν ουσιαστικές δυνατότητες επιρροής στις αποφάσεις. Ο συγκεκριμένος ορισμός διαφοροποιείται από τους προηγούμενους καθώς εισάγει την έννοια της *ανακατανομής της δύναμης* ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Αυτή η ανακατανομή πραγματοποιείται μέσα από τη συμμετοχή των λιγότερο ισχυρών ομάδων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τη δυνατότητα που τους παρέχεται να εκφραστούν με ποικίλους τρόπους. Γίνεται λοιπόν μια απόπειρα να οριοθετηθεί μια πλουραλιστικότερη προσέγγιση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ίση δυνατότητα πρόσβασης όλων των κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία αυτή.

Στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος HarmoniCOP, που ασχολείται με τη συμμετοχή του κοινού στη διαχείριση των υδάτινων πόρων, διατυπώνεται ακόμα

ένας γενικός ορισμός της έννοιας της συμμετοχής. Πιο συγκεκριμένα η συμμετοχή εδώ ορίζεται ως «[...] η δυνατότητα του κοινού και των ομάδων συμφερόντων να επηρεάζει τη διαδικασία λήψης απόφασης ή/και το τελικό προϊόν αυτής της διαδικασίας» (HarmoniCOP Project 2003). Ολοκληρώνοντας, η Διεθνής Ένωση για τη Δημόσια Συμμετοχή (International Association for Public Participation – IAP2) ορίζει τη συμμετοχή στηριζόμενη στη βάση των *κυρίαρχων χαρακτηριστικών* της, των οποίων η οριοθέτηση έχει ως εξής (Creighton 2005):

Οι πολίτες θα πρέπει να έχουν λόγο στις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους. Η δημόσια συμμετοχή πρέπει να σημαίνει ότι η συνεισφορά των πολιτών θα επηρεάσει δυναμικά την απόφαση στη διαμόρφωση της οποίας έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει. Σε κάθε περίπτωση η δημόσια συμμετοχή πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε τις ομάδες εκείνες που επηρεάζονται από τους στόχους της συμμετοχικής διαδικασίας. Είναι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση οι πολίτες να αποκτούν, με φροντίδα των διοργανωτών της συμμετοχικής διαδικασίας, την ελάχιστη γνώση που απαιτείται για να μπορούν να συμμετέχουν και να συνεισφέρουν με τρόπο ουσιαστικό. Στοιχείο της δημόσιας συμμετοχής είναι, εκτός των άλλων, και ένα κείμενο στο οποίο περιγράφονται οι τρόποι με τους οποίους η συμμετοχή δύναται να επηρεάσει το τελικό αποτέλεσμα της συμμετοχικής διαδικασίας, δηλαδή την απόφαση που τελικά λαμβάνεται.

Κεφάλαιο 3

Η εξέλιξη των θεσμών δημοκρατικής συμμετοχής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

3.1 Εισαγωγή

Στην αρχαία Ελλάδα ο θεσμός της πόλης-κράτους ήταν μια ιδανική μορφή τοπικής αυτοδιοίκησης με άμεσες δημοκρατικές διαδικασίες, όπου όλοι οι συνδημότες-συμπολίτες είχαν συνυπευθυνότητα. Έκτοτε η άσκηση της τοπικής εξουσίας περιορίστηκε σε πολύ στενά όρια κάλυψης τοπικών αναγκών, τεχνικής περισσότερο υφής. Στην ιστορία του ελληνικού κράτους ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης λειτούργησε στη χώρα μας κατά τη διάρκεια της βαυαρικής αντιβασιλείας με το διάταγμα της 27ης Δεκεμβρίου του 1833. Η ασφυκτικά περιορισμένη ελληνική επικράτεια διαιρέθηκε σε νομούς, επαρχίες και δήμους. Αργότερα ο Ελ. Βενιζέλος αναμορφώνει το αυτοδιοικητικό σύστημα της χώρας κατακερματίζοντας τους δήμους και δημιουργώντας χιλιάδες κοινότητες.

3.2 “Καποδίστριας”

Μέχρι το 1997 η τοπική αυτοδιοίκηση χαρακτηρίζεται από πολυδιάσπαση, αναποτελεσματικότητα στον πολιτικό και διοικητικό της ρόλο, αδυναμία παροχής ποιοτικών και επαρκών υπηρεσιών προς τους πολίτες, αλλά και περιορισμένη συμμετοχή στις διαδικασίες της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης.

Έτσι καταλήγουμε στο σχέδιο “Καποδίστριας” (νόμος 2539/97) με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη αυτοδιοικητική μεταρρύθμιση από την εποχή του Ελ. Βενιζέλου. Η χώρα διαιρέθηκε σε 13 περιφέρειες, 51 νομούς, 910 δήμους και 124 κοινότητες. Σύμφωνα με την κυβέρνηση του Κ. Σημίτη που είχε τη νομοθετική πρωτοβουλία η συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους πραγματοποιήθηκε με στόχο τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης κυρίως στον ευαίσθητο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Δήμαρχοι, νομάρχες και κοινοτάρχες ήταν αιρετοί, ενώ οι περιφερειάρχες διορίζονταν απευθείας από την κυβέρνηση.

«Οι στόχοι αυτής της σημαντικής και διευρυμένης μεταρρύθμισης, όπως διατυπώθηκαν από τον αρμόδιο ΥΠ.ΕΣ και αρχιτέκτονας τη κ. Α. Παπαδόπουλος, στο Συνέδριο της ΚΕΔΚΕ τον Μάρτιο του 1997 στο Ηράκλειο της Κρήτης ήταν:

- να παρέχονται υπηρεσίες ανάλογης αποτελεσματικότητας στους κατοίκους των πόλεων και των χωριών και έτσι να εκσυγχρονίζεται το διοικητικό σύστημα.
- Ο ρόλος των ΟΤΑ να γίνει ουσιαστικότερος και να αναβαθμιστούν οι αιρετοί αλλά και να εκσυγχρονιστεί το τοπικό πολιτικό σύστημα στη χώρα μας και να διευρυνθεί η πολιτική βαρύτητα της Πρωτοβάθμιας Τ.Α.
- να δημιουργηθούν ουσιαστικές προϋποθέσεις για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ.
- να συντονιστούν οι τοπικές δημόσιες επενδύσεις για έργα κοινωνικού εξοπλισμού και τεχνικής υποδομής.
- να ενισχυθεί το ενδογενές δυναμικό της ελληνικής περιφέρειας, στοιχείο που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για μια βιώσιμη και διαρκή τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.
- να υπάρξει διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων και να είναι εφικτός ο κοινωνικός έλεγχος της τοπικής εξουσίας, προϋποθέσεις που μπορούν να οδηγήσουν στην εξασφάλιση της προστασίας των πολιτών και της νομιμότητας των διαδικασιών.
- η εφαρμογή του μοντέλου της οικονομίας κλίμακας στις λειτουργικές δαπάνες των οργανισμών και η ποιοτική κυρίως αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού των υπηρεσιών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε το πρόγραμμα σύμφωνα με τον ΥΠ.ΕΣ. κ. Α. Παπαδόπουλο ήταν:

- να συνδυαστούν αρμονικά οι αρχές της αποτελεσματικότητας και της δημοκρατικότητας.
- να συντονιστεί η εφαρμογή των αναπτυξιακών μέτρων και των νομικών ρυθμίσεων.
- να εξασφαλιστεί η αναπτυξιακή ενδοδημοτική ισορροπία μέσα από την κατοχύρωση της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης των δημοσίων επενδύσεων.
- να εξασφαλιστεί η όσο το δυνατό ευρύτερη κοινωνική και πολιτική συναίνεση.

3.3 Κριτική προσέγγιση του “Καποδίστρια”

Η μεταρρύθμιση της κυβέρνησης Σημίτη, αν και προκάλεσε αντιδράσεις στις τοπικές κυρίως κοινωνίες για την υποχρεωτική κατάργηση των δήμων και όλων σχεδόν των κοινοτήτων, εντούτοις βρισκόταν προς τη σωστή κατεύθυνση. Αποτελούσε μία πραγματική τομή στη σύγχρονη τοπική αυτοδιοίκηση της χώρας, περισσότερο όμως λειτούργησε ως το έναυσμα για μία σειρά μεταρρυθμίσεων που θα ακολουθούσαν στο μέλλον. Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός, όπως υποστηρίζει ο θυμόσοφος λαός.

Η συγκεκριμένη λοιπόν πρωτοβουλία αν και είχε θετικό πρόσημο δε συνοδεύτηκε με μία ριζική αλλαγή του πολιτικού και διοικητικού συστήματος. Η διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια έμεινε για μία ακόμη φορά άπιαστο όνειρο. Αυτό σήμαινε ότι οι νέοι ΟΤΑ δε θα είχαν την ευχέρεια να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν την τοπική ανάπτυξη. Χαρακτηριστική μάλιστα είναι η σχετική μελέτη του Ινστιτούτου τοπικής αυτοδιοίκησης με θέμα “Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, τελική έκθεση”. Σύμφωνα με αυτή ο “Καποδίστριας” συγκέντρωσε όλες τις αποφασιστικές αρμοδιότητες στα όργανα του δήμου, ενώ για τα κατά τόπους τοπικά συμβούλια επεφύλαξε μόνο ελεγκτικό και γνωμοδοτικό ρόλο. Λόγω των διαφορετικών όμως εκλογικών συστημάτων σε πολλές περιπτώσεις σημειώθηκε αναντιστοιχία πλειοψηφίας - μειοψηφίας και έλλειψη εσωτερικής συνοχής εντός των καποδιστριακών δήμων. Ο τρόπος εκλογής των τοπικών συμβουλίων τα οδήγησε πολλές φορές σε περιθωριοποίηση, όταν η κεντρική δημοτική αρχή προερχόταν από διαφορετικό πολιτικό χώρο.

Ο Ν. 3463/2006, γνωστός ως Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων, επέφερε μερικές τροποποιήσεις στο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα «Καποδίστριας» και εισήγαγε επίσης μερικές καινοτομίες όσον αφορά τη συμμετοχική δημοκρατία, οι οποίες διατηρήθηκαν και με τον «Καλλικράτη».

Η συμμετοχή των πολιτών στις συνεδριάσεις του δημοτικού και κοινοτικού συμβουλίου, οι οποίες είναι δημόσιες και κατ' εξαίρεση και υπό όρους κεκλεισμένων των θυρών, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 96 του ΚΔΚ η συγκρότηση επιτροπών με τη συμμετοχή λαϊκών μελών και η συμμετοχή στη διοίκηση των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των επιχειρήσεων κατοίκων και δημοτών με γνώσεις στον καταστατικό σκοπό αυτών, αποτελούν θεσμούς, οι οποίοι αναδεικνύουν τον συμμετοχικό χαρακτήρα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Εν συνεχεία παρατίθεται μια σειρά άρθρων του ΔΚΚ με την οποία διαφαίνεται μια προσπάθεια ενίσχυσης του δημοκρατικού χαρακτήρα και την ενίσχυση της συμμετοχικότητας των πολιτών στους Καποδιστριακούς Δήμους.

Άρθρο 214 παρ. 3: Με ευθύνη των αρμόδιων οργάνων σε κάθε Δήμο και Κοινότητα μπορεί να: **α.** καταρτίζεται Χάρτα, στην οποία καταγράφεται το πλαίσιο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των δημοτών και των κατοίκων με ειδικές προβλέψεις για τους νέους και τους πολίτες που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα. **β.** καταρτίζεται οδηγός του δημότη, στον οποίο περιγράφονται η διαδικασία, οι όροι και οι προϋποθέσεις παροχής των υπηρεσιών τους και **γ.** αξιοποιείται η Κοινωνία της Πληροφορίας, ο θεσμός της Κοινωνικής Εργασίας και οι αρχές του εθελοντισμού.

Άρθρο 215 παρ. 2: Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν να καταθέτουν ατομικά ή συλλογικά στο Δήμο ή την Κοινότητα, στα τοπικά ή δημοτικά διαμερίσματα και στα νομικά τους πρόσωπα δημοσίου δικαίου αναφορές και ερωτήσεις, για την ενημέρωσή τους επί αποφάσεων που τους ενδιαφέρουν. Την ίδια δυνατότητα έχουν και ενώσεις προσώπων κάθε μορφής για ζητήματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος.

Άρθρο 215 παρ. 3: Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν επίσης να καταθέτουν προτάσεις για την επίλυση διαφόρων ζητημάτων αρμοδιότητας του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου ή του συμβουλίου του τοπικού ή δημοτικού διαμερίσματος. Οι προτάσεις συζητούνται υποχρεωτικά στο οικείο συμβούλιο, εφόσον έχουν κατατεθεί από τουλάχιστον είκοσι πέντε (25) άτομα και ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι για τη σχετική απόφαση που λαμβάνεται.

Άρθρο 216 παρ. 1: Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές, προκειμένου να λάβουν απόφαση για σοβαρά θέματα που ανήκουν στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων τους, μπορούν να διεξάγουν τοπικό δημοψήφισμα, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του παρόντος. Με τον νόμο αυτό καθιερώνεται για πρώτη φορά η πρωτοβουλία των πολιτών για τη διενέργεια δημοψηφίσματος. Καθώς προβλέπεται ότι το 1/3 των δημοτών μπορεί να αιτήσει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την ένωση Δήμων, σύμφωνα με το άρθρο 3 61 και το 1/3 των εκλογέων του τοπικού διαμερίσματος για την προσάρτησή του σε άλλο Δήμο. Στην αίτηση αναγράφεται το θέμα της ψηφοφορίας και τίθενται οι υπογραφές των δημοτών. Στις περιπτώσεις αυτές το Δημοτικό Συμβούλιο υποχρεούται μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης να προβεί στην προκήρυξη του δημοψηφίσματος. Σε κάθε περίπτωση αντικείμενα

τοπικών δημοψηφισμάτων δεν μπορούν να αποτελούν τα θέματα εθνικής πολιτικής, καθώς και εκείνα που συνιστούν περιφερειακές και νομαρχιακές αρμοδιότητες.

Άρθρο 217 παρ. 1 & 2: Κάθε χρόνο γίνεται ο απολογισμός πεπραγμένων της δημοτικής αρχής, σε ειδική δημόσια συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου, σε ό,τι αφορά την οικονομική κατάσταση, τη διοίκηση του Δήμου και την εφαρμογή του προγράμματος δημοτικής δράσης. Η ειδική δημόσια συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου γίνεται μέχρι τέλος Ιουνίου και ανακοινώνεται πριν από δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες με κάθε πρόσφορο τρόπο. Σε αυτήν καλούνται οι κάτοικοι και όλοι οι φορείς της πόλης.

Είναι προφανές ότι ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων επέφερε περισσότερες καινοτομίες όσον αφορά τα ζητήματα της δημοκρατικής συμμετοχής και δημόσιας διαβούλευσης σε σχέση με τον «Καποδίστρια». Αξιοσημείωτες, είναι οι διατάξεις του Κώδικα για τους συμμετοχικούς θεσμούς. Ο ΚΔΚ επιχειρεί μια συστηματοποίηση και αναμόρφωσή τους, εισάγοντας παράλληλα και αρκετές καινοτομίες, όπως η χάρτα του δημότη, ο οδηγός του δημότη, τα τοπικά δημοψηφίσματα κ.ά. Η διστακτικότητα όμως και η ατομία να κινητοποιήσουν τους πολίτες να συμμετάσχουν ενεργά είναι εμφανής. Δεν αρκούν μόνο οι θεσμικές προβλέψεις, χρειάζεται η διαμόρφωση ενός συνολικού πλαισίου διαφάνειας, αξιοπιστίας και συνεχούς προσπάθειας για επιβεβαίωση του ανοίγματος της πολιτικής προς την κοινωνία. Για παράδειγμα για τη διενέργεια τοπικού δημοψηφίσματος, ανασχετικό παράγοντα αποτελεί το γεγονός ότι η λαϊκή πρωτοβουλία για δημοψήφισμα προβλέπεται μόνον για θέματα συνενώσεων και προσάρτησης. Σκόπιμο θα ήταν να μπορούν οι πολίτες να θέσουν σε κίνηση τη διαδικασία για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος και για άλλα θέματα, όπως για θέματα που αφορούν κοινωνικά προβλήματα την προστασία του περιβάλλοντος και γενικότερα στρατηγικά θέματα, τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ποιότητα ζωής τους.

3.4 “Καλλικράτης”

Με το πρόγραμμα “Καλλικράτης” (νόμος 3852/2010) επιχειρήθηκε μία νέα αυτοδιοικητική μεταρρύθμιση στη χώρα μας από την κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου. Πλέον η Ελλάδα αποτελείται από 7 αποκεντρωμένες διοικήσεις, 13 περιφέρειες και 352 δήμους. Οι επικεφαλής των αποκεντρωμένων διοικήσεων διορίζονται από την

κυβέρνηση ενώ οι περιφερειάρχες και οι δήμαρχοι είναι αιρετοί. Ο “Καλλικράτης” θεωρείται συνέχεια του “Καποδίστρια” καθώς διέπεται από την ίδια φιλοσοφία αναγκαστικής συνένωσης των υπαρχόντων μικρών δήμων και κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους, αναβαθμίζοντας παράλληλα τη θέση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο “Καλλικράτης” επιχειρεί μία εκ βάθρων αναδόμηση της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Χαρακτηριστική είναι η εισηγητική έκθεση που συνοδεύει τον νόμο: “Στην επίπονη και μακρά ιστορία για την ανασυγκρότηση της κρατικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης τοποθετούνται με το παρόν σχέδιο νόμου τα θεμέλια για μία ολοκληρωμένη και συστηματική αναδιάρθρωση της διοικητικής οργάνωσης της χώρας μας”. Η αλήθεια είναι ότι ένα από τα πιο συγκεντρωτικά κράτη της Ευρώπης είχε περιορίσει με αυτόν τον τρόπο, δραστικά τη γραφειοκρατία, την αναποτελεσματικότητα, την ταλαιπωρία των πολιτών, την αναξιοκρατία και την αδιαφάνεια.

Είναι ενδεικτικό ότι στην αιτιολογική έκθεση του Καλλικράτη (ν. 3852/10) διατυπώνεται πως ο σκοπός της μεταρρύθμισης είναι:

«Με το συγκεκριμένο σχέδιο νόμου («Πρόγραμμα Καλλικράτης») πραγματοποιείται ο συνολικός επανακαθορισμός των επιπέδων διακυβέρνησης, βασισμένος σε μια Νέα Αρχιτεκτονική της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης. Μια Νέα Αρχιτεκτονική, η οποία:

- θα λειτουργεί εντός του πλαισίου που καθορίζει το Σύνταγμα. Δηλαδή, ένα επιτελικό κράτος με όργανα διοίκησης αποκεντρωμένα και εφοδιασμένα με δύο λειτουργικούς βαθμούς αυτοδιοίκησης και αποφασιστικές αρμοδιότητες, έτσι ώστε να είναι ικανοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες σχεδιασμού αρχικά και υλοποίησης στη συνέχεια της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν τον συνδυασμό της δημοκρατικής συμμετοχής με την αποτελεσματική επίλυση των τοπικών υποθέσεων αλλά και την άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών,
- θα εγκαταλείπει τον παραδοσιακό συγκεντρωτισμό, προχωρώντας αποφασιστικά στην αποκέντρωση της διοίκησης προσδίδοντάς της χαρακτηριστικά όπως αποτελεσματικότητα, ευελιξία, αξιοποίηση περιφερειακών και τοπικών πλεονεκτημάτων που εφαρμόζονται σε όλα τα προηγμένα κράτη. Μάλιστα η Νέα Αρχιτεκτονική αναμένεται να επηρεάσει με θετικό πρόσημο τα δημοσιονομικά μεγέθη της χώρας, επιτυγχάνοντας την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ αλλά και του κράτους γενικότερα. Κάτι ανάλογο

αναμένεται να συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και τον περιορισμό φαινόμενων αθέμιτου ανταγωνισμού και αδιαφάνειας.

- θα είναι σε θέση να οργανώνει την άσκηση της εξουσίας στηριζόμενη σε όρους εμπάθυνας της δημοκρατίας και διεύρυνσης της συμμετοχής του πολίτη, με παράλληλη ανάδειξη του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών οργανώσεων και της εθελοντικής δράσης,
- θα αξιοποιεί τις νέες μεθόδους και τα νέα εργαλεία της ανερχόμενης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και της αυτόματης εξυπηρέτησης, με υπηρεσίες διαδραστικές ,
- θα μετατραπεί σε θεσμικό «κλειδί» για την αναδιάρθρωση του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας, με τις κρατικές δομές και λειτουργίες να προσανατολίζονται και να συμμορφώνονται στις ανάγκες της πράσινης ανάπτυξης,
- θα εφαρμόζει την ανοιχτή διακυβέρνηση, τις αρχές της λογοδοσίας, της διαφάνειας, και της αξιολόγησης στη διοικητική λειτουργία αλλά και της αξιοκρατίας στην επιλογή του προσωπικού, στοιχείο που θα απελευθερώσει πλέον την τοπική αυτοδιοίκηση από μια διαρκή αρνητική κριτική.»

Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η μεταρρύθμιση αυτή επιχειρεί να αυξήσει τους δίαυλους επικοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα η μεταρρύθμιση προσπαθεί να αυξήσει τους δίαυλους επικοινωνίας της Τοπικής αυτοδιοίκησης με τους πολίτες και να τους καταστήσει συμμετόχους στην άσκηση και εμπέδωση της τοπικής δημοκρατίας. Οι άξονες υλοποίησης του εν λόγω εγχειρήματος είναι:

- Η ενίσχυση των συμμετοχικών διαδικασιών, με τη διαβούλευση, όσο και με τη διεύρυνση της αντιπροσώπευσης
- Η εφαρμογή των συστάσεων της Λευκής Βίβλου για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση σχετικά με την εφαρμογή αρχών και μηχανισμών διαβούλευσης, συντονισμού, συνεργασίας και αξιολόγησης στην εσωτερική διοίκηση των κρατών-μελών. Πρόκειται για αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου να αποφευχθεί η συγκέντρωση των αποφάσεων σε ένα επίπεδο εξουσίας και να εξασφαλιστεί η συνυπευθυνότητα όλων των τομέων διοίκησης. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι οι πολιτικές αυτές πρακτικές εφαρμόζονται στο εγγύτερο επίπεδο διοίκησης προς τον πολίτη. Παράλληλα επιδιώκεται η ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας όπως και της διαφάνειας αφού πλέον μπορούν να εφαρμοστούν μέθοδοι ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Οι τροποποιήσεις που προβλέπονται στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου ανοίγουν νέους δρόμους για την επέκταση της ουσιαστικής

συνεργασίας των αιρετών αρχόντων και αρχών με τους εκπροσώπους και τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, μέσα από νέους θεσμούς όπως το συμβούλιο ένταξης μεταναστών και η επιτροπή διαβούλευσης.

- Μέσα από την ενσωμάτωση των νέων θεσμών δημοκρατικής διακυβέρνησης επιτυγχάνεται η διαφάνεια στην άσκηση της εξουσίας, η διαβούλευση πριν τη λήψη των αποφάσεων, η αναβαθμισμένη συμμετοχή του πολίτη και η υποχρεωτική λογοδοσία των ασκούντων δημόσια εξουσία. Την ίδια στιγμή επιβάλλεται η ποιοτική επαναξιολόγηση των δημοτικών θεσμών διακυβέρνησης, η αποκεντρωμένη διάρθρωσή τους, η αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός τους, προκειμένου να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη και αμεσότερη συμμετοχή και εξυπηρέτηση του δημότη».

3.5 Καλλικράτης και Συνθήκη Λισαβόνας

Με τον “Καλλικράτη” δημιουργούνται δύο βαθμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, δήμοι και περιφέρειες αλλά και αποκεντρωμένη διοίκηση. Οριοθετούνται, ως ένα βαθμό, οι αρμοδιότητες των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης με βάση την αρχή της επικουρικότητας και την αρχή της διττής αρμοδιότητας, οι οποίες εκπορεύονται από τη συνθήκη της Ε.Ε. και προϋποθέτουν ότι οι σχέσεις τους δε θα είναι σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας αλλά συνεργασίας ενώ οι δύο βαθμοί θα λειτουργούν μόνο εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων τους. Έτσι με το θεσμό του “Καλλικράτη” επιτυγχάνεται η εφαρμογή του μοντέλου της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης της Ε.Ε. όπως αυτή έχει διατυπωθεί στη Λευκή Βίβλο. Ο νέος τρόπος λειτουργίας των ΟΤΑ συντάσσεται επιτυχέστερα στηριζόμενος στις βασικές αρχές της συνθήκης της Λισαβόνας, όπως είναι αυτές της διαφάνειας σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (διαδικασία λήψης αποφάσεων, εκλογικές διαδικασίες, συμμετοχή κοινωνίας πολιτών), της διοικητικής και οικονομικής διαφάνειας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εγγύτητας και της συμμετοχικής δημοκρατίας.

Καταληκτικά η συνθήκη της Λισαβόνας λειτουργεί ως καρδιακός παλμός του “Καλλικράτη”, επανατοποθετώντας τον πολίτη στο κέντρο της λήψης αποφάσεων, στοχεύοντας να ενισχύσει το ενδιαφέρον του για τα κοινά, τα οποία φαντάζουν απόμακρα και σε αποσύνθεση. Πρόκειται λοιπόν για μία συνθήκη η οποία προάγει τη δημοκρατία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θέτοντας στο επίκεντρο συμμετοχικές

διαδικασίες των πολιτών, ως συλλειτουργοί της τοπικής αλλά και κεντρικής αυτοδιοίκησης.

3.6 “Κλεισθένης”

Με το πρόγραμμα “Κλεισθένης” (νόμος 4555/2018) η κυβέρνηση Συριζα-Ανελ επιχείρησε τη δική της μεταρρύθμιση στο θεσμικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης έχοντας ως βασικό στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής και της δημοκρατικής λειτουργίας των ΟΤΑ. Πιο συγκεκριμένα ο “Κλεισθένης” ορίζει:

1. Σύστημα απλής αναλογικής
2. Τετραετή δημοτική θητεία
3. Τον διορισμό αντιδημάρχων από κάθε δημοτική παράταξη
4. δυνατότητα ένταξης δημοτικών συμβούλων σε διαφορετική παράταξη από αυτή που έχουν εκλεγεί.
5. Αναδιάρθρωση του μοντέλου λειτουργίας και διοίκησης των κοινοτήτων
6. Διενέργεια δημοτικού δημοψηφίσματος
7. Δημοτικός διαμεσολαβητής

Ο “Κλεισθένης” έχει στόχο να διαμορφώσει μια νέα αντίληψη και κουλτούρα που βασίζεται στη σύνθεση και τη συνεργασία. Παράλληλα επιδιώκει την ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας, τη δημοκρατική έκφραση και τη συμμετοχή των πολιτών.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπονται:

Διενέργεια δημοτικού δημοψηφίσματος (Άρθρο 133)

Μια από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις του «Κλεισθένη», είναι η δυνατότητα διενέργειας δημοτικού δημοψηφίσματος, με περιεχόμενο που μπορεί να αποτελέσει κάθε ζήτημα, ακόμη και αν δεν ανήκει στην αρμοδιότητα των ΟΤΑ, πλην ζητημάτων που σχετίζονται με την εξωτερική ή μεταναστευτική πολιτική, την εθνική ασφάλεια, τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, την ερμηνεία και εφαρμογή διεθνών συνθηκών, την απρόσκοπτη άσκηση της θρησκευτικής συνείδησης και λατρείας, τον καθορισμό τελών, τη διοικητική διαίρεση της χώρας και τη δημοσιονομική διαχείριση των ΟΤΑ. Το αρμόδιο Δημοτικό Συμβούλιο δικαιούται να αναλάβει την πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, μετά από απόφαση της πλειοψηφίας των 2/3 των

μελών του, διαφορετικά έπειτα από αίτηση τουλάχιστο του 10% των εγγεγραμμένων εκλογέων του συγκεκριμένου Δήμου. Η χρήση του δημοψηφίσματος ως συμβουλευτικού ή αποφασιστικού προσδιορίζεται στο περιεχόμενο προκήρυξής του. Έχει υποχρεωτικά συμβουλευτικό χαρακτήρα μόνο στην περίπτωση που το περιεχόμενο του δημοψηφίσματος δεν ανήκει στην αποφασιστική αρμοδιότητα του δήμου ή της περιφέρειας,

Λαϊκές συνελεύσεις (Άρθρο 87)

Οι τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν.4555/2018 άλλαξαν και συμπλήρωσαν τους θεσμούς συμμετοχής προς το ευνοϊκότερο για τους πολίτες. Παράδειγμα αποτελεί ο θεσμός των συνελεύσεων κατοίκων, ο οποίος επεκτείνεται καθολικά στις κοινότητες ενός Δήμου, και δεν καλύπτει πλέον μόνο τις τοπικές κοινότητες μέχρι 2.000 κατοίκους, όπως προβλεπόταν από τον «Καλλικράτη».

Σύγκληση συμβουλίου κοινότητας (Άρθρο 89)

Προβλέπεται η δυνατότητα σύγκλησης του συμβουλίου της Κοινότητας έπειτα από κατάθεση αιτήματος από το 1/3 τουλάχιστον των μελών του, ή στην περίπτωση που το ζητήσουν με γραπτή αίτηση τους, το ελάχιστο 100 κάτοικοι της Κοινότητας. Επιπλέον δίνεται η δυνατότητα στον Δήμαρχο και στο Δ.Σ. με αποφάσεις τους, να μεταβιβάζουν τις συγκεκριμένες αρμοδιότητές τους στα συμβούλια των Κοινοτήτων ή στους προέδρους. Το δημοψήφισμα χαρακτηρίζεται, ως συμβουλευτικό ή αποφασιστικό, στην απόφαση προκήρυξής του. Έχει υποχρεωτικά συμβουλευτικό χαρακτήρα στην περίπτωση που το αντικείμενο του δημοψηφίσματος δεν ανάγεται στην αποφασιστική αρμοδιότητα του οικείου δήμου ή της οικείας περιφέρειας,.

Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης (Άρθρο 78)

Σύμφωνα με το παρόν άρθρο Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης προβλέπεται σε δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο από πέντε χιλιάδες (5.000) κατοίκους και συγκροτείται, έπειτα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, εντός δύο μηνών από την εγκατάσταση των δημοτικών αρχών. Η συγκεκριμένη δημοτική επιτροπή διαβούλευσης θα λειτουργεί ως όργανο με συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Σχετικά με τη χρονική διάρκεια της θητείας της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης, αυτή συνδέεται με τη χρονική διάρκεια της θητείας των δημοτικών αρχών. Ωστόσο είναι δυνατό, να συγκροτηθεί δημοτική επιτροπή διαβούλευσης και σε μικρότερους

δήμους, έπειτα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Η σύνθεση της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης αποτελείται από εκπροσώπους των φορέων της τοπικής κοινωνίας, όπως: α) των επιστημονικών συλλόγων και φορέων, β) των τοπικών εμπορικών και επαγγελματικών συλλόγων και οργανώσεων, γ) των εργαζομένων στο δήμο και τα νομικά του πρόσωπα, δ) των τοπικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών, ε) των αθλητικών και πολιτιστικών συλλόγων και φορέων, στ) των εθελοντικών οργανώσεων και κινήσεων πολιτών, ζ) των ενώσεων και συλλόγων γονέων, η) άλλων οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών, θ) δημότες και ι) των τοπικών συμβουλίων νέων.

Δημοτικός Διαμεσολαβητής

Ο «Κλεισθένης» καθιερώνει τον θεσμό του Δημοτικού Διαμεσολαβητή, ο οποίος κατόπιν προκήρυξης του Δημάρχου, επιλέγεται για 5ετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης για μία φορά,. Ο νέος αυτός θεσμός αντικαθιστά το θεσμό του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης όπως προβλεπόταν από τον «Καλλικράτη», έχοντας ως βασική αποστολή, την ριζική αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ο αριθμός των Δημοτικών Διαμεσολαβητών, ανέρχεται συνολικά σε 58 σε όλη τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα τα άρθρα 152-174 περιγράφουν το θεσμό του διαμεσολαβητή και περιγράφονται οι βασικές αρχές που οριοθετούν τη διαμεσολάβηση σε δημοτικό και περιφερειακό επίπεδο, όπως και το αντικείμενο και το περιεχόμενο της διαμεσολάβησης, προσδιορίζονται τα προσόντα των διαμεσολαβητών, τα όργανα της δημοτικής και περιφερειακής διαμεσολάβησης και το χρονικό όριο της θητείας τους, καθορίζονται τα ασυμβίβαστα των διαμεσολαβητών και η διαδικασία επιλογής τους, και οι ευθύνες που βαρύνουν τη θέση αυτή, η αντιμισθία των διαμεσολαβητών και οποιοδήποτε άλλο ζήτημα αφορά το νεοσύστατο αυτό θεσμό.

Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων (Άρθρο 79)

Είναι η πρώτη φορά που σε συνεργασία δήμος και κράτος, φροντίζουν με τέτοιες παρεμβάσεις, αυτού του είδους τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου συγκροτείται και λειτουργεί σε κάθε δήμο της χώρας, Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων, λειτουργώντας δημοτικό συμβουλευτικό όργανο, με σκοπό την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην τοπική κοινωνία.

Συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης (Ν.3852/2010)

Ο συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης είναι αποδέκτης ενυπόγραφων καταγγελιών από άμεσα θιγόμενα νομικά ή φυσικά πρόσωπα σχετικά με περιπτώσεις κακοδιοίκησης των υπηρεσιών του δήμου, των επιχειρήσεών του, των νομικών του προσώπων, ενώ στη συνέχεια λειτουργεί ως διαμεσολαβητής με σκοπό να επιλυθούν τα καταγεγραμμένα προβλήματα. Παράλληλα έχει την υποχρέωση μέσα σε διάστημα τριάντα ημερών να απαντά εγγράφως ή ηλεκτρονικά στους ενδιαφερομένους σχετικά με τις ενέργειες που έχει ακολουθήσει μετά τη υποβολή της καταγγελίας τους. Οι υπηρεσίες του δήμου υποστηρίζουν τον συμπαραστάτη σε επίπεδο διοικητικό, οι οποίες έχουν την υποχρέωση να του παρέχουν κάθε δυνατή συνδρομή.

Συνοψίζοντας ο “Κλεισθένης” έδωσε ακόμα μία ώθηση στην ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας με κυρίαρχη προσθήκη το θεσμό του τοπικού δημοψηφίσματος, αλλά και την ενίσχυση του θεσμού της συνέλευσης των κατοίκων.

Κεφάλαιο 4

Οι συμμετοχικές διαδικασίες στους ΟΤΑ σήμερα

4.1 Εισαγωγή

Η δημόσια συμμετοχή στην τοπική αυτοδιοίκηση χωρίζεται σε τρία πεδία. Η πληροφόρηση αποτελεί τη βάση προκειμένου να πραγματοποιηθεί η μετάβαση στη δημόσια διαβούλευση. Η άμεση συμμετοχή αποτελεί το τελικό στάδιο, το οποίο βρίσκεται ακόμα σε βρεφικό επίπεδο.

4.2 “Πληροφόρηση”

Με στόχο τη μέγιστη δυνατή διαφάνεια θεσπίστηκε με τον νόμο 3861/2010 το πρόγραμμα “Διαύγεια”, όπου πραγματοποιείται η υποχρεωτική ανάρτηση των κανονιστικών πράξεων που αφορούν τη λειτουργία και τις αποφάσεις των διοικητικών οργάνων των ΟΤΑ. Με τον τρόπο αυτό κάνοντας χρήση των νέων τεχνολογιών διασφαλίζεται η ελεύθερη και εύκολη πρόσβαση κάθε πολίτη σε πληροφορίες γύρω από τη δράση των δημοτικών οργάνων. Παράλληλα ασκείται πίεση στους φορείς άσκησης δημόσιας εξουσίας για την τήρηση της νομιμότητας, της συνέπειας ως προς την εφαρμογή των αποφάσεων, καθώς και για την τήρηση της απόλυτης διαφάνειας.

Αξίζει να επισημανθεί ότι μέσω της παραπάνω διαδικασίας ο πολίτης απολαμβάνει τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματά του όπως αυτά αποτυπώνονται στα άρθρα 5.1 και 5Α.2. Πρόκειται για δικαιώματα που αναφέρονται στην πληροφόρηση και τη συμμετοχή του πολίτη στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή.

4.3 “Διαβούλευση”

Πρόκειται για μία διπλής κατεύθυνσης σχέση όπου οι κυβερνώντες ορίζουν τα θέματα προς διαβούλευση, διατυπώνουν τα ερωτήματα και ασκούν έλεγχο στη διαδικασία. Οι πολίτες συνεισφέρουν από την πλευρά τους καταθέτοντας τις απόψεις και τη γνώμη τους. Πρέπει όμως να τονιστεί η τεράστια σημασία της κατάλληλης

πληροφόρησης που θα πρέπει να έχει προηγηθεί. Δίχως αυτή οι πολίτες δε θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν, τουλάχιστον ποιοτικά, στη διαδικασία της διαβούλευσης. Ειδικότερα στη δημοτική διαβούλευση απώτερος σκοπός είναι να αλλάξει η παραδοσιακή σχέση μεταξύ Αρχών και Πολιτών. Έτσι μέσω αυτής της διαδικασίας μπορούν να επιτευχθούν τα εξής:

- Να αξιοποιηθεί της συλλογική γνώση, εμπειρία και δημιουργικότητα που βρίσκεται στις τοπικές κοινωνίες. Αυτό θα διευκολύνει την άσκηση ποιοτικότερης διακυβέρνησης και την οργάνωση ρεαλιστικότερης αναπτυξιακής στρατηγικής.
- Να γίνει αντιληπτό τόσο από τις αρχές, όσο και από τους πολίτες ότι είναι αδύναμες οι αποφάσεις που στηρίζονται στην επιβολή της υποχρέωσης στους “άλλους”. Μια τέτοια αντίληψη θα συμβάλλει στον περιορισμό φαινομένων κατάχρησης εξουσίας, αλλά και άγονης κριτικής και αποχής.
- Να εξασφαλιστεί ο σεβασμός και η κατανόηση των διαφορετικών αντιλήψεων, και αναγκών, που καταγράφονται σε μια κοινότητα ανθρώπων. Μια τέτοια αντίληψη θα οδηγήσει στην οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της κοινότητας.

Στην ουσία, δεν απαιτείται υποχρεωτικά η υιοθέτηση των λύσεων που θα επιλεγούν από την δημοτική αρχή, ή η αποδοχή των προτάσεων που θα υποβληθούν από τους δημότες. Η διαβούλευση επικεντρώνεται στην ανάπτυξη μιας μόνιμης σχέσης που αποφέρει την απαιτούμενη ενέργεια για την κοινή αντιμετώπιση των σύνθετων και πολύπλοκων προκλήσεων της εποχής μας. Βοηθάει επίσης στην καλλιέργεια ηγετικών ικανοτήτων, οι οποίες είναι εξαιρετικά χρήσιμες λόγω των ρευστών και μεταβατικών εξελίξεων. Η επιτυχία του στόχου της Διαβούλευσης συνδέεται επίσης και με την ανάπτυξη κάποιων διαχρονικών στόχων της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως των εξής:

- Την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και την ανάπτυξη του επιπέδου λειτουργίας.
- Συμπόρευση των πολιτικών των ΟΤΑ με τις πραγματικές και συνεχώς εξελισσόμενες ανάγκες των πολιτών.
- Διαμόρφωση μιας διαφορετικής κουλτούρας στην τοπική αυτοδιοίκηση, σε πεδία που παραμένουν αδύναμα όπως είναι η συμμετοχή, η λογοδοσία και η συνέργεια.

– Αξιοποίηση ιδεών και προτάσεων για την οργάνωση, συλλογή δεδομένων και εφαρμογή αποτελεσματικών παρεμβάσεων.

– Καλλιέργεια συναντίληψης ανάμεσα στους τοπικούς άρχοντες και τους παράγοντες, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Τα τελευταία χρόνια αξιοποιούνται οι τεράστιες δυνατότητες της τεχνολογίας προκειμένου η διαβούλευση να πραγματοποιείται ηλεκτρονικά. Τόσο η ελληνική κυβέρνηση όσο και η τοπική αυτοδιοίκηση στο σύνολό τους έχουν θέσει σε λειτουργία online εργαλεία που παρέχουν τη δυνατότητα συμμετοχής πολιτών και οργανισμών στη διαμόρφωση πολιτικών σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Η χρήση της ηλεκτρονικής διαβούλευσης δημιουργεί ορισμένα εξαιρετικά πλεονεκτήματα, όπως αυτό της συμμετοχής πολιτών με κινητικά προβλήματα ή κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών. Επιπλέον μειώνει δραστικά τον χρόνο που διαθέτει ο πολίτης σε σχέση με την εκ του σύνεγγυς διαδικασία, διευκολύνοντας το όλο εγχείρημα. Από την άλλη περιορίζει τη συμμετοχή πολιτών οι οποίοι δεν είναι εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες.

Το σημαντικότερο όμως πρόβλημα στη διαδικασία της διαβούλευσης συνολικότερα είναι ότι δεν έχει εφαρμοστεί κοινός και αυστηρός μηχανισμός που να εξασφαλίζει ότι τα σχόλια και οι προτάσεις των πολιτών αξιοποιούνται πλήρως. Κάθε φορέας εφαρμόζει τις δικές του μεθόδους για την αξιοποίηση των σχολίων και προτάσεων που υποβάλλονται χωρίς να υπάρχει στις περισσότερες περιπτώσεις ανατροφοδότηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί η διαδικασία της διαβούλευσης περισσότερο τυπικά και πολύ λιγότερο ουσιαστικά. Από την άλλη ο πολίτης αντιλαμβανόμενος αυτή τη δυσλειτουργία “χάνει” το κίνητρο της συμμετοχής του, απαξιώνοντας τελικά ο ίδιος το συγκεκριμένο θεσμό.

4.4 “Ενεργός συμμετοχή”

Στη φάση αυτή οι πολίτες συμμετέχουν ενεργά προκειμένου να καθοριστεί η διαδικασία αλλά και το περιεχόμενο της σχεδίασης της πολιτικής. Αναγνωρίζεται η ισοτιμία των πολιτών στον προσδιορισμό της ατζέντας, καταθέτοντας παράλληλα πολιτικές προτάσεις και συνδιαμορφώνοντας τον πολιτικό διάλογο. Ωστόσο η ευθύνη και η απόφαση για την τελική επιλογή επιβαρύνει την πολιτική ηγεσία. Προκειμένου να λειτουργήσει η απόπειρα της ενεργούς συμμετοχής χρειάζεται:

- Συμμετοχή στην αξιολόγηση των πολιτικών που ασκούνται.
- Εντοπισμός των εναλλακτικών επιλογών μέσα από την απλοποίηση των τεχνικών λεπτομερειών και την προσαρμογή τους κρίσιμες και βασικές εναλλακτικές λύσεις που σχετίζονται με διαφορετικές αξίες και με συγκρουόμενα και αντίπαλα κοινωνικά συμφέροντα.
- Επεξεργασία λύσεων μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες για την αντιμετώπιση συλλογικών κοινωνικών προβλημάτων και την αξιοποίηση χρήσιμων ευκαιριών.

Από την άλλη όμως, προκειμένου να εφαρμοστούν τα παραπάνω, απαιτείται να ισχύουν οι εξής προϋποθέσεις:

- Η ευρεία χρήση και ανάπτυξη μεθόδων απλοποίησης των τεχνικών ζητημάτων για τις εναλλακτικές επιλογές στις ακολουθούμενες πολιτικές προκειμένου να εντοπίζονται τα ουσιαστικά ζητήματα και να γίνονται κατανοητά ακόμα και από άτομα χωρίς τεχνικές γνώσεις.
- Ο καθορισμός μιας διαδικασίας οργανωμένου δημόσιου διαλόγου, με εύκολη πρόσβαση στο σύνολο των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ο ιδανικός χώρος για να δοκιμαστούν και να εφαρμοστούν άμεσοι θεσμοί διακυβέρνησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα ζητήματα τοπικού χαρακτήρα είναι σαφώς απλούστερα των εθνικών και με περιεχόμενο καθημερινής υφής. Εξαιρετικά μάλιστα χρήσιμη είναι η συμβολή πολιτών και φορέων με εξειδικευμένες γνώσεις για την εύρυθμη λειτουργία των δημοτικών κοινοτήτων.

Κεφάλαιο 5

Δημόσια Διαβούλευση – Βασικές αρχές και πλαίσιο

5.1 Εισαγωγή

Η δημόσια διαβούλευση είναι μια διαδικασία που στοχεύει στη βελτίωση της δημοκρατικής διακυβέρνησης, την επίτευξη διαφάνειας, την αποτελεσματικότερη διοίκηση και τελικά τη συμμετοχή των πολιτών στη χάραξη και διαμόρφωση των πολιτικών. Αναζητώντας ορισμούς τόσο στη διεθνή όσο και στην εγχώρια βιβλιογραφία συναντάει κανείς μια πληθώρα εννοιολογικών προσεγγίσεων. Ο Γερμανός φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Jurgen Habermas μελέτησε τη δημοκρατία και την έννοια της νομιμοποίησής της. Σε ένα από τα έργα του, το «Between Facts and Norms» ορίζει τη δημόσια διαβούλευση ως μία διαδικασία που προσδίδει κύρος και νομιμοποίηση στο δίκαιο. Υποστηρίζει ότι το άτομο πολιτικοποιείται και πλάθει την ιδεολογική του ταυτότητα μέσω της συμμετοχής του στον δημόσιο βίο, όπου βασική αξία είναι η ανοιχτή διαβούλευση μεταξύ αυτόνομων πολιτών (Habermas, 1996). Η διαβούλευση χαρακτηρίζεται ιδανικά από σημαντικό ενδιαφέρον για τη νομιμοποίηση των αποτελεσμάτων και των αποφάσεων, παρόλο που η συναίνεση μεταξύ των συμμετεχόντων δεν απαιτείται ως απώτερος σκοπός, καθώς υπάρχει η συνειδητοποίηση ότι θα επιδιωχθεί η ικανοποίηση ατομικών συμφερόντων (Γκικόκα, 2019).

Από την άλλη, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «η διαβούλευση έχει στόχο ανάλογα με τα θέματα που εξετάζονται να δοθεί η ευκαιρία στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στους ενδιαφερόμενους πολίτες, στους αντιπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών, στις επιχειρήσεις, στους εμπειρογνώμονες και στους πανεπιστημιακούς κύκλους και να παρέχουν τη συνεισφορά τους» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2002)

5.2 Τεχνικές Διαβούλευσης

Η διαβούλευση έχει διαφορετικές μορφές σε σχέση με τα κοινωνικά πλαίσια και μπορεί να συμπεριλάβει συμμετέχοντες πολυποίκιλης διαφορετικότητας. Έτσι

μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές μορφές και τεχνικές διαβούλευσης ανάλογα με το περιεχόμενο της διαβούλευσης, το προφίλ, τους στόχους και την εμπειρία των συμμετεχόντων και των οργανωτών, αλλά και τα γενικότερα χαρακτηριστικά του χώρου μέσα στον οποίο όλα αυτά λαμβάνουν χώρα, (Οδηγός Διαβούλευσης ΕΕΤΑΑ).

Παραδοσιακές και διαδραστικές μέθοδοι διαβούλευσης

- Εκδηλώσεις και εκθέσεις που μπορεί να είναι εξ αρχής προσχεδιασμένες, fora με χρονική διάρκεια ή όχι
- Συγκεντρώσεις πολιτών και συνελεύσεις γειτονιάς για ζητήματα δημόσιου απολογισμού, αντιπαράθεσης απόψεων .
- Ομάδες εργασίας και επιτροπές, όπως πάνελ από ειδικούς ή ενημερωμένους πολίτες, focus groups, κύκλους συλλογής αφηγήσεων και συναντήσεις τύπου conversation café.
- Προσωπικές συνεντεύξεις, έρευνες γνώμης ή αγοράς, συμπλήρωση ερωτηματολογίου, δημοψηφίσματα σφιγμομετρήσεις.
- Εργαστήρια δραματοποίησης, συναντίληψης, διεύρυνσης σεναρίων ή δημιουργίας οράματος , επίλυσης συγκρούσεων, κτλ.

Καινοτόμες μέθοδοι διαβούλευσης

- Πάνελ κοινότητας και πάνελ μεταξύ των πολιτών της κοινότητας
- Ηλεκτρονική διαβούλευση
- Ηλεκτρονικά Φόρουμ
- Προσομοίωση διαβούλευσης
- Ανάπτυξη πολιτιστικών τεχνικών σε επίπεδο κοινότητας

5.3 Συντελεστές και όργανα δημοτικής Διαβούλευσης - ΔΕΔ

Η δημόσια διαβούλευση σε θεσμικό επίπεδο είναι μια διαδικασία με αμφίδρομη δράση ανάμεσα στους πολιτικούς φορείς (policy makers) και στους πολίτες ή ομάδες συμφερόντων (stakeholders), με στόχο να ληφθούν υπόψη οι απόψεις των δεύτερων από τους πρώτους. Έτσι η λειτουργία αυτή οδηγεί σταδιακά σε μια δημοκρατική διαδικασία διακανονισμού.

Σύμφωνα με νόμο του 2010, κάθε Δήμος έχει την υποχρέωση συγκρότησης της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης (ΔΕΔ). Αρχικά η δημοτική αρχή, τα μέλη του δημοτικού συμβουλίου και τα συμβούλια δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων καθορίζουν τα ζητήματα για διαβούλευση όπως είναι ο προϋπολογισμός και οι σχεδιαζόμενες πολιτικές και τα προωθούν στην ΔΕΔ. Η ΔΕΔ από την πλευρά της, αφού μελετήσει τα ζητήματα αυτά, στη συνέχεια ενημερώνει τα αρμόδια όργανα για όσα θεωρεί χρήσιμα και απαραίτητα, σχετικά με τις τοπικές ανάγκες και προτεραιότητες. Η σύνθεση της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης (ΔΕΔ) απαρτίζεται από:

- α) Τον Δήμαρχο-Αντιδήμαρχο που προεδρεύει κατά τη διάρκεια των εργασιών της.
- β) Τους εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας. Για παράδειγμα εκπροσώπους τοπικών συμβουλίων νέων, τοπικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών, τοπικών εμπορικών και επαγγελματικών συλλόγων και οργανώσεων, επιστημονικών συλλόγων και φορέων, αθλητικών και πολιτιστικών συλλόγων και φορέων, φορέων εργαζομένων στο δήμο και τα νομικά του πρόσωπα, ενώσεων και συλλόγων γονέων και κηδεμόνων, εθελοντικών οργανώσεων και κινήσεων πολιτών, φορέων ειδικής αγωγής και συλλόγων ΑΜΕΑ, πνευματικών και θρησκευτικών οργανώσεων, ΜΚΟ, καθώς και ποικιλίας φορέων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.
- γ) τους δημότες που καθορίζονται έπειτα από κλήρωση μεταξύ των εγγεγραμμένων στους δημοτικούς εκλογικούς καταλόγους.

Ως προς τη διαδικασία επιλογής των μελών της ΔΕΔ αλλά και τον τρόπο λειτουργίας της, διατυπώνεται στο περιεχόμενο του κανονισμού λειτουργίας ο οποίος ψηφίζεται από το δημοτικό συμβούλιο. Η αναλογία των δημοτών και των φορέων που εκπροσωπούνται στο σύνολο των μελών της επιτροπής είναι 1/4 και 3/4 αντίστοιχα. Προκειμένου για φορείς η επιλογή των μελών γίνεται με βάση την μεγαλύτερη δυνατή εκπροσώπηση σχετικά με τα θεματικά αντικείμενα και προκειμένου για δημότες, με βάση την αναλογική εκπροσώπηση γεωγραφικών περιοχών. Δεν προβλέπεται να επιλεγούν ως μέλη της ΔΕΔ, αιρετά πρόσωπα του δήμου και της περιφέρειας ή μέλη που μετέχουν στις διοικήσεις νομικών προσώπων του δήμου ή της περιφέρειας. Οι συνεδριάσεις της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης είναι πάντοτε δημόσιες και είναι δυνατό να κληθούν κατά περίπτωση και να λάβουν μέρος εκπρόσωποι τοπικών οργανώσεων πολιτικών κομμάτων, αρμόδιων κρατικών αρχών, καθώς και εκπρόσωποι των δημοτικών παρατάξεων που απαρτίζουν τη σύνθεση του δημοτικού συμβουλίου ή οι επικεφαλής τους .

Η ΔΕΔ λοιπόν, γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με τα ετήσια προγράμματα δράσης, το στρατηγικό και επιχειρησιακό πρόγραμμα, και το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου. Γνωμοδοτεί επίσης, για θέματα που άπτονται τοπικών ζητημάτων και διατυπώνει απόψεις σχετικά με την αντιμετώπιση προβλημάτων και την αξιοποίηση διαχειριστικών εργαλείων και άλλων δυνατοτήτων. Τέλος, καταγράφει παρατηρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο των αποφάσεων σε επίπεδο κανονιστικό, οι οποίες εκδίδονται όπως προβλέπεται από το άρθρο 79 του Κ.Δ.Κ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η δυνατότητα διατύπωσης γνώμης από τη ΔΕΔ δεν αποκλείει τη δυνατότητα της παράλληλης ηλεκτρονικής διαβούλευσης μέσω διαδικτύου με τους πολίτες. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου συγκεντρώνουν και συστηματοποιούν τις προτάσεις της ηλεκτρονικής διαβούλευσης και στη συνέχεια εκθέτονται από τον πρόεδρο της ΔΕΔ κατά διεξαγωγή της αντίστοιχης συνεδρίασής της. Επιπλέον έχει τη δυνατότητα σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 77 του ν. 4172/2013 να εισηγηθεί στο δημοτικό συμβούλιο τη διεξαγωγή δημοτικού δημοψηφίσματος όπως και να διατυπώνει γνώμη σχετικά με το προσχέδιο του προϋπολογισμού του Δήμου,

Ωστόσο, θα πρέπει να κατανοήσουμε ότι η ΔΕΔ είναι ένα όργανο, ως επί το πλείστον γραφειοκρατικού χαρακτήρα χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες, αφού περιορίζεται μόνο στο να γνωμοδοτεί. Η διαβούλευση από την άλλη είναι μια διαδικασία, που έχει σκοπό την σταδιακή διαμόρφωση μιας νέας κουλτούρας, που θα εμπεριέχει χαρακτηριστικά στοιχεία που δυστυχώς ακόμη εκλείπουν από τα περισσότερα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πρόκειται για τα χαρακτηριστικά της συνέργειας, της λογοδοσίας και της συμμετοχής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημανθεί, πως η πραγματική ουσία της διαβούλευσης είναι μια συνεχής διεργασία ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη και δεν εξαντλείται απλά και μόνο στην σύγκλιση της επιτροπής.

5.4 Τα οφέλη από τη Διαβούλευση

Η βασική φιλοσοφία της Δημοτικής Διαβούλευσης είναι να αναδιαμορφώσει την παραδοσιακή σχέση μεταξύ Αρχών και Πολιτών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από το τρίπτυχο *κατανόησης – ενημερότητας - αξιοποίησης*, που λειτουργεί ως εξής:

- Αποτύπωση, κατανόηση και σεβασμός των διαφορετικών αντιλήψεων, οπτικών και

αναγκών, που υπάρχουν σε μια κοινότητα ανθρώπων, με στόχο την οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας.

- Τόσο από τις αρχές όσο και οι πολίτες πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι αποφάσεις που βασίζονται στην επιβολή, δυστυχώς θα οδηγηθούν σε μερική ή πλήρη αποτυχία. Η διαδικασίες της διαβούλευσης λοιπόν έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση φαινομένων κατάχρησης εξουσίας, άγονης κριτικής και απάθειας.

- Η συλλογική ευφυΐα που αποτελείται από το σύνολο της γνώσης, της εμπειρίας και της δημιουργικότητας που έχει συγκεντρωθεί στις τοπικές κοινωνίες. Αυτό θα βοηθήσει στον σχεδιασμό ρεαλιστικών αναπτυξιακών στρατηγικών και στην άσκηση ποιοτικότερης διακυβέρνησης.

Ουσιαστικά δεν προαπαιτείται υποχρεωτικά η αποδοχή από την δημοτική αρχή των προτάσεων που θα κατατεθούν από τους δημότες ή των λύσεων που τελικά θα επιλεγούν. Ουσιαστικά η διαδικασία αυτή έχει σκοπό να οικοδομηθούν σταθερές σχέσεις για την κοινή αντιμετώπιση και επίλυση των πολύπλοκων και σύνθετων ζητημάτων της εποχής μας. Παράλληλα δύναται να καλλιεργήσει την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων, αλλά και να προώθησει ορισμένες διαχρονικών στόχων της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως :

- Την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και την ανάπτυξη του επιπέδου λειτουργίας.
- Συμπόρευση των πολιτικών των ΟΤΑ με τις πραγματικές και συνεχώς εξελισσόμενες ανάγκες των πολιτών.
- Διαμόρφωση μιας διαφορετικής κουλτούρας στην τοπική αυτοδιοίκηση, σε πεδία που παραμένουν αδύναμα όπως είναι η συμμετοχή ,η λογοδοσία και η συνέργεια.
- Αξιοποίηση ιδεών και προτάσεων για την οργάνωση, συλλογή δεδομένων και εφαρμογή αποτελεσματικών παρεμβάσεων.
- Καλλιέργεια συναντίληψης ανάμεσα στους τοπικούς άρχοντες και τους παράγοντες, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

5.5 Οι σημαντικότερες δυσκολίες

Σύμφωνα με τα εμπειρικά δεδομένα μέχρι στιγμής, εντοπίζονται τέσσερις δυσκολίες που κρίνονται από τις σημαντικότερες για τη διεξαγωγή μιας διαβούλευσης.

A) Οι ισχυρές προκαταλήψεις των εμπλεκομένων.

Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των τοπικών συντελεστών ακολουθεί σχεδόν τυφλά το μοντέλο σκέψης που υπαγορεύει η δική τους λογική σε σχέση με τις στενές τους επιδιώξεις. Αυτό τους εμποδίζει να κατανοήσουν την λογική και των υπόλοιπων μερών, αδιαφορώντας παράλληλα για τις δικές τους ανάγκες. Έτσι οδηγούνται σε έντονες αντιπαραθέσεις, αφού δεν υπάρχει καμιά πρόθεση αλληλοκατανόησης και συμβιβασμού. Η κάθε πλευρά μένει αγκιστρωμένη και ανυποχώρητη στις δικές της αγκυλώσεις, και έτσι οι ανάγκες μιας τοπικής κοινωνίας εκλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο από κάθε πλευρά. Ενώ δηλαδή όλοι μιλούν για συμμετοχή, κοινό μέλλον και συναίνεση, στην πράξη διαμορφώνονται ακρότητες και συγκρούσεις, που δυστυχώς κάνουν τις συζητήσεις άκαρπες και καταστρέφουν την αξία και την ουσία της διαβούλευσης.

B) Το έλλειμμα εμπιστοσύνης προς τους διοργανωτές

Έχει αποδειχθεί πρακτικά ότι η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τα άτομα και τους φορείς που λειτουργούν ως διοργανωτές, αποβαίνει καταστροφική για τα αποτελέσματα της διαβούλευσης και την αξιοπιστία της. Η δημοτική αρχή όπως συνηθίζεται, είναι αυτή που θέτει τους κανόνες της διαβούλευσης, τους οποίους όμως η άλλη πλευρά συνήθως αρνείται να αποδεχθεί και να συμβιβαστεί. Ακολουθεί λοιπόν στη συνέχεια ένα "παιχνίδι" επιβολής για το ποιός θα καταφέρει να επιβάλλει στον άλλο τους δικούς του όρους και κανόνες. Δυστυχώς όμως αυτές οι πρακτικές γεννούν καχυποψία, αρνητισμό και τελικά βλάπτουν την διαβούλευση.

Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ο δημόσιος διάλογος διεξάγεται κυρίως μεταξύ των φορέων, των αρμόδιων υπηρεσιών και των εμπειρογνομώνων. Στις επιτροπές εργασίες δυστυχώς προσκαλούνται πολύ σπάνια οι πραγματικά ενδιαφερόμενοι, δηλαδή οι πολίτες, με αποτέλεσμα να μένουν τελικά αμέτοχοι, βουβοί και ενίοτε εχθρικοί. Στην πραγματικότητα η πολιτική ηγεσία "χρησιμοποιεί" την διαβουλευτική διαδικασία προκειμένου να νομιμοποιήσει και τελικά να επιβάλει αποφάσεις που είναι ήδη ειλημμένες. Οι τακτικές όμως αυτές κατορθώνουν να διευρύνουν ακόμα περισσότερο το ήδη επιβαρυνμένο χάσμα εμπιστοσύνης.

Γ) Η απουσία γνώσης κατάλληλων εργαλείων & τεχνικών

Δυστυχώς σε ολόκληρη την κοινωνία παρατηρείται μια ιδιαίτερα ισχυρή κουλτούρα αντιπαράθεσης, η οποία καθώς συνδυάζεται με την έλλειψη εμπειρίας σε διαδικασίες ουσιαστικού διαλόγου, υποσκάπτουν και υποβαθμίζουν την αξία και την ουσία της λειτουργίας της διαβούλευσης και τα αποτελέσματά της. Πρέπει να προστεθούν και οι περιπτώσεις που η διστακτικότητα της αντιπαράθεσης με τη δύναμη κάθε μορφής εξουσίας και η πιθανότητα να χαρακτηριστεί κάποιος αρνητικά από αυτήν, μειώνουν σημαντικά την ανεμπόδιστη έκφραση προσωπικών θέσεων και απόψεων. Η διαβούλευση τότε υποβαθμίζεται και καθιστάται αναποτελεσματική, ενώ η συμμετοχή αποθαρρύνεται, αναπαράγοντας με αυτό τον τρόπο τις γνωστές πρακτικές συσχετισμού δυνάμεων. Η εξοικείωση με εργαλεία διαβούλευσης και επιλεγμένες τεχνικές, που αποκαλύπτουν με τρόπο παραστατικό και όχι διστρεβλωτικό την πραγματική κατάσταση είναι μια συνθήκη που μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά, υποδεικνύοντας μεθόδους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα καθημερινά προβλήματα των δημοτών.

Δ) Η εφαρμογή συνοπτικών διαδικασιών

Πολύ συχνά υπάρχει πιεστική απαίτηση για αποτελέσματα άμεσα και 'απτά', όπως για παράδειγμα μέσω μιας μονολεκτικής απάντησης, τύπου ΝΑΙ-ΟΧΙ, Έτσι οι εμπλεκόμενοι αναγκάζονται να συμβιβαστούν σε βαθμό που οδηγεί τη διαβουλευτική διαδικασία συχνά στην υποβάθμισή της και σε εκβισαστικές πρακτικές για εξαγωγή ομόφωνων συμπερασμάτων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την υποβάθμιση όλης της διαδικασίας σε μια πρακτική τυπικής τήρησης των διαδικασιών και των χρονικών προθεσμιών.

5.6 Θέματα και πεδία Διαβούλευσης

Θέματα διαβούλευσης σύμφωνα με το άρθρο 76 του Ν. 3852/2010, αποτελούν από τη μια τεχνικά, αναπτυξιακά και επιχειρησιακά προγράμματα δράσης του δήμου, ενώ από την άλλη ζητήματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος, αναλογικά με τις αναπτυξιακές δυνατότητες και τα προβλήματα που καταγράφονται. Η δημοτική αρχή και το δημοτικό συμβούλιο σε συνδυασμό με τα συμβούλια δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων καταθέτουν ζητήματα προς διαβούλευση και πιο συγκεκριμένα, και

σχέδια δράσης, πολιτικές πρωτοβουλίες και στρατηγικές επιλογές με σκοπό να εξετασθεί:

- η σχετικότητα της προτεινόμενης ιδέας με τις τοπικές επιθυμίες και ανάγκες
- εάν πρέπει να δοθεί προτεραιότητά σε αυτές τις επιλογές σε σχέση με άλλες εναλλακτικές
- εάν οι λύσεις που προτείνονται είναι εφικτές και πλήρεις

Η τοπική κοινωνία από την πλευρά της βοηθά στην ανατροφοδότηση της δημοτικής αρχής μέσω των μελών και των φορέων της, καταθέτοντας τις απόψεις και τις απαντήσεις σχετικά με τα ζητήματα που έχουν τεθεί προς διαβούλευση. Παράλληλα αναλαμβάνει να μεταφέρει πληροφορίες για τις ανάγκες και να υποβάλλει τα παράπονά της, αλλά και ιδέες με προτάσεις για την αντιμετώπισή τους.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, ότι ο θεσμός της διαβούλευσης έχει εφαρμογές σε μια ευρεία γκάμα ζητημάτων και δραστηριοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αναφέρονται χαρακτηριστικά οι παρακάτω τομείς:

- Επίλυση προβλημάτων της καθημερινότητας
- Επιχειρησιακός σχεδιασμός και αναπτυξιακή στρατηγική
- Ρυθμιστικά σχέδια και χρήσεις γης
- Εκπαίδευση, δια βίου μάθηση και επαγγελματική κατάρτιση
- Δράσεις υπέρ της νεολαίας
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης
- Αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες
- Αντιμετώπιση ζητημάτων για την ασφάλεια των πολιτών και των ιδιοκτησιών
- Ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- Θέματα που αφορούν μετανάστες
- Λειτουργία δημοτικών υπηρεσιών
- Πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης

5.7 Κατηγορίες Διαβούλευσης

Οι κατηγορίες διαβούλευσης διακρίνονται με κριτήρια:

- A) το θεματικό περιεχόμενο της διαβούλευσης
- B) το ποσοστό εμπλοκής των συντελεστών

Γ) τον βαθμό επίδρασης της στον πληθυσμό και το πεδίο εφαρμογής της
Πιο αναλυτικά οι παραπάνω κατηγορίες έχουν ως εξής:

A) Θεματικό Αντικείμενο

Όπως έχει αναφερθεί, το περιεχόμενο της θεματολογίας που μπορεί να έχει μια δημοτική διαβούλευση είναι ιδιαίτερα διευρυμένο και μπορεί να ασχολείται με μεγάλο φάσμα τομέων. Όμως είναι δυνατό να διαμορφωθούν τέσσερις μεγάλες κατηγορίες, που διαφοροποιούνται από άποψη στόχου, αντικειμένου, αλλά και μεθόδων που χρησιμοποιούνται. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι εξής:

α) Διαβούλευση που αφορά μια αλλαγή τοπικού χαρακτήρα, η οποία επηρεάζει σε μικρό είτε σε σημαντικό βαθμό τους κατοίκους της συγκεκριμένης περιοχής. Η διαβούλευση αυτή αν και πιθανότα να αφορά ζητήματα μικρής σημασίας και αξίας, όπως τη μονοδρόμηση οδών ή την αλλαγή ονομασίας συγκεκριμένης οδού, την τοποθεσία της λαϊκής αγοράς κ.α. συνδέεται σημαντικά με τις επιθυμίες των κατοίκων της περιοχής και των τοπικών παραγόντων.

β) Διαβούλευση για μια νέα πολιτική επιλογή του δήμου, η οποία επηρεάζει σημαντικά πεποιθήσεις και τις κοινωνικές συνήθειες των πολιτών. Μια τέτοια διαβούλευση, χαρακτηρίζεται κυρίως από τα κοινωνικά μοτίβα και τις πεποιθήσεις. Από την άλλη η επιλέξιμη τεχνική λύση στην οποία θα καταλήξει η διαβούλευση, θα διευκολύνει και θα εξυπηρετήσει την κοινωνική επιλογή που τελικά θα προκύψει.

γ) Διαβούλευση για την πραγματοποίηση σημαντικών χωρικών παρεμβάσεων σε μια κοινότητα, που θα έχει καταλυτικές επιδράσεις στην καθημερινότητα σημαντικού αριθμού πληθυσμού ή εκτεταμένης περιοχής. Η συγκεκριμένη διαβούλευση, που μελετά αναπτυξιακές κατευθύνσεις, χρήσεις γης, διαχείριση απορριμμάτων, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη κ.α., καταγράφει αντιλήψεις που άλλοτε διευκολύνουν και άλλοτε παρεμποδίζουν την αλλαγή. Ωστόσο αλλά την τελική λύση θα καθορίσουν οι εφικτές τεχνικές λύσεις.

δ) Διαβούλευση για την οργάνωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, των Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης και την κατάθεση του Προϋπολογισμού. Η διαβούλευση αυτή στοχεύει στον συνδυασμό των αναγκών και προτεραιοτήτων των πολιτών, με τα οικονομικά και τεχνικά περιθώρια που έχει στη διάθεσή του ο δήμος.

B) Βαθμός Εμπλοκής

Με βάση το επίπεδο εμπλοκής διαχωρίζουμε τέσσερα διαφορετικά είδη διαβούλευσης, από το απλούστερο προς το πιο σύνθετο:

1) *ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ*

Ο Δήμος ενημερώνει τους πολίτες για τις σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις. Με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα της διάχυσης των πληροφοριών στους πολίτες μιας κοινότητας προκειμένου να αντιληφθούν τα προβλήματα και να εντοπίσουν τις κατάλληλες λύσεις τους. Αυτό δε σημαίνει ότι ο Δήμος πρέπει να περιμένει οπωσδήποτε μία γενικευμένη ανταπόκριση από τους δημότες. Είναι όμως δική του υποχρέωση και δέσμευση να κρατά συνεχώς τα μέλη της κοινότητας ενημερωμένα μέσα από δελτία τύπου, την ιστοσελίδα του Δήμου, φυλλάδια και αναρτήσεις στις τοπικές εφημερίδες.

2) *ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟΨΕΩΝ*

Οι ενδιαφερόμενοι πολίτες και φορείς έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους πάνω σε συγκεκριμένες προτάσεις που εισηγούνται τα θεσμικά όργανα του Δήμου. Έτσι, επιτυγχάνεται η ανατροφοδότηση στην αρχική πληροφόρηση από τα μέλη της κοινότητας για ανάλυση και εναλλακτικές λύσεις ως προς τις επίσημες προτάσεις των θεσμικών οργάνων. Τα δημοτικά όργανα μέσα από ετήσιες έρευνες, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, focus groups, κ.α. αναζητούν τις κατάλληλες ομάδες της κοινότητας για να κατανοήσουν τα προβλήματα και τις ανάγκες που τους απασχολούν και να ρυθμίσει αναλόγως τις διαδικασίες της διαβούλευσης.

3) *ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ - ΕΜΠΛΟΚΗ*

Ο Δήμος απευθύνει ανοιχτή πρόσκληση και οι stakeholders ανταποκρίνονται συμμετέχοντας στη διαβούλευση για την αξιολόγηση των τοπικών αναγκών και την καταγραφή των ανοιχτών υποθέσεων. Στόχος είναι να κατανοήσουν όσο το δυνατόν περισσότεροι πολίτες της κοινότητας ότι δια μέσου της εμπλοκή τους στη διαδικασία λαμβάνονται υπόψη οι προβληματισμοί και οι προτάσεις τους και ότι τελικά η δυναμική της συμμετοχή τους είναι σε θέση να επηρεάσει την τελική απόφαση. Είναι βέβαιο και διαπιστωμένο ότι η συνεργασία με όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα μιας κοινότητας, σε όλα τα πεδία λήψης μιας απόφασης οδηγεί στην καταγραφή πρωτότυπων απόψεων και ιδεών οι οποίες θα οδηγήσουν στις καλύτερες πιθανές λύσεις με την ευρύτερη πληθυσμιακή αποδοχή. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μέσα από διοργάνωση συζητήσεων σε δημόσια forum ή δημόσιες συζητήσεις και

συναντήσεις μεταξύ των κατοίκων, παρεμβάσεις μέσω διαδικτύου αλλά και δημόσιες συζητήσεις μεταξύ των χρηστών των δημοτικών ιστοσελίδων

4) ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ - ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΗ

Στόχος αυτού του επιπέδου είναι τα μέλη της κοινότητας μέσα από τη συνεργασία τους να προκύπτει η τελική λύση. Είναι απολύτως απαραίτητη η ενσωμάτωση των προτάσεων των πολιτών στην τελική πολιτική, στο μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό δίνοντας την αίσθηση της από κοινού ανάληψης της ευθύνης του σχεδιασμού. Αυτό συμβαίνει ότι μέσα από συμμετοχικές προσεγγίσεις σε δημόσιες συζητήσεις με τους άμεσα εμπλεκόμενους, συγκεντρώνονται οι προτάσεις ενώ παράλληλα γίνεται ξεκάθαρη κατανομή των ευθυνών για να είναι αποτελεσματικότερη και η έκβαση.

Γ) Πεδίο εφαρμογής και Βαθμός Επίδρασής στον πληθυσμό

Η διαβούλευση δύναται να εφαρμοστεί είτε μόνο στα όρια μιας κοινότητας είτε στο σύνολο ενός δήμου. Παρ'όλα αυτά, η επίδρασή της μπορεί να καταστεί μεγάλης σημασίας με αποτέλεσμα να προωθήσει εξελίξεις ή να είναι περιορισμένη και να μην τυγχάνει της ιδιαίτερης προσοχής των δημοτών.

Αναλυτικότερα, μια πρόταση της δημοτικής αρχής που επηρεάζει σημαντικά το σύνολο των δημοτών ή τμήμα αυτών, δύναται να προκαλέσει αντιπαραθέσεις και διαμάχες σε τοπικό ή σε συνολικότερο επίπεδο ή αυξημένο ενδιαφέρον της κοινότητας για την διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδιασμού και μιας αναπτυξιακής προοπτικής συνολικά ή τοπικά. Στην περίπτωση όμως που η δημοτική πρόταση έχει μικρή επίδραση στον πληθυσμό, οι πιθανότητες για σοβαρές αντιπαραθέσεις είναι χαμηλές, όπως και οι πιθανότητες για αλλαγή της συμπεριφοράς των κατοίκων.

5.8 Ο τυπικός Κύκλος μιας Διαβούλευσης

Σε κάθε διαβούλευση καταγράφεται μια κυκλικού τύπου αλληλουχία πέντε φάσεων, η οποία ακολουθεί τα εξής βήματα: την Προετοιμασία, την Σχεδίαση, την Υλοποίηση, την Αναφορά Ευρημάτων και την Αξιολόγηση.

Στη φάση της Προετοιμασίας εξασφαλίζεται η δημιουργία μιας αποτελεσματικής ομάδας όσον αφορά προς τη δυνατότητα σχεδίασης οργάνωσης και εφαρμογής των τεχνικών της διαβούλευσης. Ακολούθως ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο της διαβούλευσης προκειμένου να προσδιοριστούν οι δείκτες αξιολόγησης του

αποτελέσματος που θα προκύψει. Αφού εντοπιστούν τα εμπλεκόμενα μέρη που θα συμμετάσχουν ορίζεται ο χρονοπρογραμματισμός των εργασιών και η εκτίμηση του προϋπολογισμού για την εξασφάλιση της ομαλής εκτέλεσης του έργου. Στο τέλος αυτής της φάσης πραγματοποιείται η δημιουργία υλικού για την πληροφόρηση και την ενημέρωση της κοινότητας σχετικά με την προγραμματιζόμενη διαβούλευση.

Κατά τη διάρκεια της φάσης της Σχεδίασης γίνεται η επιλογή των τεχνικών της διαβούλευσης που θα χρησιμοποιηθούν. Παράλληλα διασφαλίζεται το ευέλικτο της διαδικασίας έτσι ώστε να υπάρχει δυνατότητα ανταπόκρισης σε έκτακτες περιστάσεις ή σε τυχόν αστοχίες εκτιμήσεων. Μέσα από μια λεπτομερή ανάλυση και καταγραφή των εναλλακτικών τεχνικών διευκολύνεται ο εντοπισμός για το που και πως θα υλοποιηθεί η μετάβαση από το αρχικό σχέδιο στο νέο.

Κατά τη φάση της Υλοποίησης είναι σημαντικό να συντονιστεί όλη η διαδικασία, κάτι που προϋποθέτει σημαντική εμπειρία και ιδιαίτερες δεξιότητες. Συλλέγονται τα στοιχεία όσο το δυνατόν αμεσότερα για τη διαρκή παρακολούθηση της διαδικασίας αλλά και την απαιτούμενη ανατροφοδότηση. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να διαχειρίζονται με διαφάνεια προκειμένου να μην διαρραγεί η εμπιστοσύνη των πολιτών αλλά και η αξιοπιστία της διαδικασίας.

Κατά τη φάση Αναφοράς των Ευρημάτων το υλικό ανατροφοδότησης που καταγράφηκε από τους συμμετέχοντες στη διαδικασία, αναλύεται και επεξεργάζεται εκ νέου. Ακολουθεί η έκθεση των αποτελεσμάτων και η συζήτηση μεταξύ συμμετεχόντων και του φορέα διαβούλευσης.

Στην τελική φάση της Αξιολόγησης αξιολογείται η διαδικασία σχετικά με το εάν και σε ποιο βαθμό τηρήθηκαν το κανονιστικό πλαίσιο και οι προδιαγραφές που τέθηκαν από την αρχή της διαδικασίας. Κάτι ανάλογο ισχύει και για την αξιολόγηση των τελικών αποτελεσμάτων αφού εξετάζεται κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι και οι σκοποί που είχαν τεθεί στην έναρξη της διαβουλευτικής διαδικασίας.

5.9 Η Διαβούλευση στους ελληνικούς ΟΤΑ

Η δημόσια διαβούλευση τα τελευταία χρόνια έχει αποδειχθεί ένα απαραίτητο εργαλείο της διαδικασίας σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών αποφάσεων και επιλογών σε ευρωπαϊκό, εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο. Η διαβούλευση για την πλειοψηφία των στελεχών της αυτοδιοίκησης, αλλά και του ευρύτερου δημοσίου

τομέα, είναι μια διαδικασία καταγραφής απόψεων των εμπλεκομένων με στόχο την επιλογή πολιτικής σε συγκεκριμένους τομείς.

Ωστόσο, η συνηθισμένη πρακτική που εφαρμοζόταν στο θεσμό, ήταν η διοργάνωση ημερίδων, με συμμετέχοντες κυρίως εκπροσώπους φορέων αλλά περιορισμένο αριθμό δημοτών. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα αποτελέσματα σε σχέση με τους αναμενόμενους στόχους, δυστυχώς ήταν απογοητευτικά. Είναι λοιπόν φυσικό επακόλουθο, τα φαινόμενα αυτά να προκαλέσουν την υποβάθμιση τέτοιων πρωτοβουλιών, αλλά και την απαξίωση της κοινωνικής συμμετοχής γενικότερα, και κατ' επέκταση της κοινωνικής συνοχής.

Από σχετική έρευνα στις ιστοσελίδες των δήμων της Ελλάδας εντοπίζουμε ενδιαφέροντα στοιχεία για τη διαφορετική αντίληψη και πρακτική που παρουσιάζουν οι δήμοι στη χώρα μας, σε ό,τι αφορά τη διαβούλευση και την αξία που της αποδίδουν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν.

Αναλυτικότερα:

1) Σύμφωνα με τα στοιχεία της διαβούλευσης στις δημοτικές ιστοσελίδες, από το σύνολο των 325 δήμων της Ελλάδας, 225 δήμοι παρουσιάζουν στην ιστοσελίδα τους έστω μια δράση διαβούλευσης, 100 δήμοι δεν έχουν καμία καταγραφή στην ιστοσελίδα τους, ενώ 15 δήμοι εμφανίζουν αναφορές σε τοπικό τύπο ή συμμετοχή σε περιφερειακές διαβουλεύσεις.

2) Η ηλεκτρονική διαβούλευση συνήθως ακολουθεί τις μεθόδους:

Έρευνας στο χώρο του διαδικτύου, συζητήσεις σε διαδικτυακά forum, διαβούλευση σε πραγματικό χρόνο Online και βεβαίως ηλεκτρονική ψηφοφορία.

3) Σχετικά με τον αριθμό των αναφορών που αφορούν διαδικασίες διαβούλευσης:

το 39% των δήμων καταγράφουν πάνω από 10 αναφορές

το 15% των δήμων καταγράφουν από 6 έως 10 αναφορές

το 46% των δήμων καταγράφουν από 1 έως 5 αναφορές.

4) Οι τεχνικές διαβούλευσης που χρησιμοποιούνται είναι: συνελεύσεις, δημοσκοπήσεις, ημερίδες, ερωτηματολόγια και ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις

5) Οι πολίτες ενημερώνονται για τη διενέργεια διαβούλευσης μέσα από το πεδίο στη δημοτική ιστοσελίδα των «Ανακοινώσεων» (62%) ή της «Διαβούλευσης» (38%).

6) Από τις συγκεκριμένες αναρτήσεις: το 61% παρέχει οδηγίες και λεπτομέρειες αναφορικά με τη διαβούλευση, ενώ το 39% ενημερώνει απλά για τη διενέργεια διαβούλευσης.

7) Τα ζητήματα της διαβούλευσης συνήθως αφορούν:

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα (83%)

Κανονισμούς (40%)

Αξιοποίηση κοινόχρηστων χώρων (25%)

Θέματα Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και Ανάπτυξης (23%)

Ζητήματα περιβάλλοντος

Ζητήματα τουριστικής ανάπτυξης και σύνδεσης με την πρωτογενή παραγωγή

Ζητήματα ψηφιακών ή μη υπηρεσιών

Ζητήματα κοινωνικής ένταξης ευάλλωτων ομάδων

Από τα παραπάνω στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι δεν πραγματοποιείται σε ικανοποιητικό βαθμό μια συστηματική προβολή των διαβουλευτικών δράσεων από τους ίδιους τους δήμους, στοιχείο που καταδεικνύει την αντιμετώπισή τους ως ήσσονος σημασίας. Μάλιστα στις περιπτώσεις που αυτές καταγράφονται, αφορούν κυρίως διαδικασίες υποχρεωτικού χαρακτήρα, και όχι μια πρακτική που συνδέεται με μια κουλτούρα ουσιαστικής διαβούλευσης. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις, η διαβούλευση είναι περιορισμένη απλά σε σχετικές ενημερώσεις ή στη διεξαγωγή μιας απλής έρευνας γνώμης, ενώ οι ηλεκτρονικές μορφές διαβούλευσης είναι και αυτές περιορισμένες σε διαδικτυακές ψηφοφορίες και forum συζήτησης, με πενιχρά τελικά αποτελέσματα.

Κεφάλαιο 6

Ηλεκτρονική Εποχή

6.1 Εισαγωγή

Οι σύγχρονες Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών, σε ταχύτητα και δυνατότητες που ξεπερνούν στην πραγματικότητα τις ανάγκες των χρηστών. Έτσι, οι ΤΠΕ αποτελούν τεχνολογίες οι οποίες παρουσιάζουν πλήθος εφαρμογών στο οικονομικό, το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό πεδίο (Carpena, 2010). Η χρήση των ΤΠΕ στην Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (e-governance) προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες για τον εκσυγχρονισμό του Κράτους και της Δημόσιας Διοίκησης, οδηγώντας στην αναβάθμιση των υφιστάμενων διαδικασιών και των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Ακολούθως η Δημόσια Διοίκηση σε όλα τα επίπεδα και τις δράσεις της δύναται να καταστεί αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη, εξασφαλίζοντας την ικανοποίηση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου και προάγοντας την ενεργή συμμετοχή των πολιτών (Μήτρου *et al.*, 2006). Ο εκσυγχρονισμός άλλωστε της δημόσιας διοίκησης και η διευκόλυνση των γραφειοκρατικών διαδικασιών αποτελεί ένα διαχρονικό και ολοένα και πιο έντονο αίτημα τόσο της ελληνικής κοινωνίας, όσο και της πολιτικής ηγεσίας σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο.

Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση τις τελευταίες δεκαετίες έχει κατορθώσει να αναδιαμορφώσει τη Δημόσια Διοίκηση σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο και στην Ελλάδα επιχειρησιακά προγράμματα όπως η «Διοικητική Μεταρρύθμιση» και η «Ψηφιακή Σύγκλιση» και δια μέσω του Νόμου 3979/2011 για την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, έχει τεθεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τους φορείς της Δημόσιας Διοίκησης για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την υλοποίηση δράσεων από τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες θα έχουν αναπτυξιακό και οικονομικό όφελος, διευκολύνοντας την εξυπηρέτηση και τη συμμετοχή των πολιτών.

6.2 Ηλεκτρονική Συμμετοχή (e-Participation)

Τον βασικότερο ίσως πυλώνα της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης αποτελεί η Ηλεκτρονική Συμμετοχή (eParticipation), καθώς επιτυγχάνει την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών προκειμένου να συμμετέχουν οι πολίτες σε διαδικασίες ανταλλαγής απόψεων με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων ή τη λήψη αποφάσεων. Πρόκειται για μία ανερχόμενη ερευνητική περιοχή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, καλλιεργώντας σημαντικές φιλοδοξίες ως προς τη δημιουργία και χρήση των κατάλληλων Πληροφοριακών Συστημάτων τα οποία θα επιτρέψουν την ενεργή Συμμετοχή του πολίτη στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, μεταβαίνοντας έτσι σε ένα σύγχρονο, πιο συμμετοχικό μοντέλο Δημόσιας Διοίκησης.

Η πρωτοβουλία "Ηλεκτρονική Συμμετοχή" (eParticipation) πραγματοποιήθηκε το 2006, με σκοπό την ενίσχυση της επαφής των πολιτών με την πολιτική κάνοντας χρήση του Διαδικτύου. Εύχρηστα εργαλεία όπως τα chats, τα discussion databases, τα blogs, ερωτηματολόγια, περιβάλλοντα για argumentation, κλπ. είναι πλέον διαθέσιμα για την ευρεία συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικών και τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων.

6.3 Η Πλατφόρμα OpenGov.gr

Στην Ελλάδα, η υπηρεσία ηλεκτρονικής διακυβέρνησης OpenGov τέθηκε σε λειτουργία το 2009. Η διαβούλευση μέσω της δικτυακής πλατφόρμας του opengov.gr αποτελεί μια επαναστατική μορφή ηλεκτρονικής συμμετοχής σε δημόσιο διάλογο που πραγματοποιείται στο Διαδίκτυο. Μέσω αυτού τίθενται σε δημόσια διαβούλευση σχέδια κανονιστικών διατάξεων και προκηρύξεων, δημοσιοποιούνται προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος και προκηρύξεις θέσεων δημόσιων φορέων, καθώς και βιντεοσκοπημένα πρακτικά των συνεδριάσεων των θεσμικών οργάνων. Σε ένα πολύ απλό και φιλικό περιβάλλον που μοιάζει με blog οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα καταθέσουν τις απόψεις τους και τους προβληματισμούς τους, να αξιολογήσουν τις απόψεις των άλλων, χωρίς να απαιτείται κάποια εγγραφή. Επιπλέον σε κάθε διαβούλευση αποσαφηνίζεται ο σκοπός και η διάρκεια της

διαδικασίας, ενώ διατίθενται και κάποια εργαλεία άμεσης διάχυσης της διαβούλευσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

6.4 Πλατφόρμες Ηλεκτρονικής Διαβούλευσης Δήμων

Η συντριπτική πλειοψηφία των δήμων της χώρας μας έχει αναπτύξει στην δημοτική ιστοσελίδα μια πλατφόρμα ηλεκτρονικής διαβούλευσης, εκμεταλλευόμενοι τη δυνατότητα που παρέχει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο στο Άρθρο 76 του Ν.3852/10, σύμφωνα με το οποίο η δυνατότητα να καταγραφεί η γνώμη με συμβατικό τρόπο από τη δημοτική επιτροπή διαβούλευσης δεν αποκλείει τη δυνατότητα και της ηλεκτρονικής διαβούλευσης με τους δημότες, χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι κάτωθι Δήμοι:

Δήμος Τρικκαίων

Στην ιστοσελίδα του Δήμου Τρικκαίων βρίσκεται η εφαρμογή e-διάλογος, η οποία εφαρμόζει τα παρακάτω:

1. Το Δημοτικό Συμβούλιο προτείνει θέματα για διαβούλευση.
2. Οι πολίτες μέσω e-ψηφοφορίας επιλέγουν τα θέματα της διαβούλευσης.
3. Δημιουργείται φόρουμ διαλόγου για κάθε θέμα που έχει επιλεγεί στο οποίο συμμετέχουν οι πολίτες.
4. Συντάσσεται έκθεση συζήτησης από το Συντονιστή του φόρουμ.
5. Οι πολίτες τοποθετούνται στα θέματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του ηλεκτρονικού διαλόγου μέσω e-ψηφοφορίας.
6. Συντάσσεται έκθεση αποτελεσμάτων από τον Συντονιστή.
7. Το Δημοτικό Συμβούλιο συζητάει και αποφασίζει λαμβάνοντας υπόψη τις εκθέσεις που προέκυψαν από τη Διαβούλευση. Η σύσκεψη του Δημοτικού Συμβουλίου γίνεται παρουσία του «Ηλεκτρονικού Διαμεσολαβητή του Πολίτη» στον οποίο μπορούν οι πολίτες να στείλουν σχόλια, παρατηρήσεις και ερωτήσεις και τις οποίες με τη σειρά του αυτός καταθέτει στο Δημοτικό Συμβούλιο. Τα θέματα που τίθενται προς διαβούλευση αφορούν κυρίως αναπτυξιακά έργα του Δήμου, όπως για παράδειγμα η μεταφορά του τρένου εκτός πόλης, η ανάπτυξη του κέντρου των Τρικάλων ή τα αναπτυξιακά σχέδια για τις φυλακές της πόλης.

Ενώ στο ίδιο μήκος κύματος είναι και τα θέματα που προτείνουν οι πολίτες μέσω των ηλεκτρονικών υπογραφών.

Με το σύστημα αυτό οριοθετείται η διαδικασία διαβούλευσης και ορίζονται τα αρμόδια όργανα που έχουν την ευθύνη της διαδικασίας. Σύμφωνα με τον δήμο Τρικκαίων η συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία κρίνεται ικανοποιητική αναλογικά με τα μέγεθος της πόλης και με το πρωτόγνωρο της διαδικασίας.

Πιο πρόσφατα ο δήμος Τρικκαίων σε συνεργασία με τους δήμους Λαρίσης, Βόλου, Καρδίτσας και Κατερίνης διαμόρφωσαν τη δικτυακή πύλη e-politis. Πρόκειται για μία πρωτοποριακή ιστοσελίδα ανοιχτού διαλόγου για όλους τους δημότες αλλά και για όσους ζουν και εργάζονται στα όρια των δήμων αυτών. η διαδικτυακή αυτή πύλη εμπεριέχει άλλες 5 ιστοσελίδες προσφέροντας μια ολοκληρωμένη δυνατότητα συμμετοχής και άμεσης εμπλοκής των πολιτών στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της πολιτικής για την πόλη τους.

Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει :

- Ο e-Προϋπολογισμός επιτρέπει τη συμμετοχή των Δημοτών στο σχεδιασμό του προϋπολογισμού του Δήμου και τον τρόπο διάθεσης των πιστώσεων για την κάλυψη των δημόσιων δαπανών. Συμμετέχοντας οι δημότες μπορούν (αφού εγγραφούν) να ψηφίσουν τις προτάσεις που προτιμούν να δουν να υλοποιούνται. Ο κάθε δημότης έχει το δικαίωμα να ψηφίσει μία πρόταση από κάθε ομάδα προτάσεων.
- Η e-Διαβούλευση είναι μια δομημένη διαδικασία με στόχο την ορθολογιστική και κριτική αντιπαράθεση απόψεων για την λήψη αποφάσεων. Είναι μια αμφίδρομη σχέση στην οποία οι πολίτες παρέχουν τις απόψεις τους στον φορέα, ο οποίος καθορίζει τα θέματα για τις διαβουλεύσεις, θέτει τις ερωτήσεις και διαχειρίζεται τη διαδικασία, ενώ οι πολίτες καλούνται για να συμβάλουν τις απόψεις και τις γνώμες τους.
- Η e-Δημοσκόπηση βοηθά την Δημοτική Αρχή είτε να εντοπίσει τα θέματα που ενδιαφέρουν περισσότερο (και έτσι να γίνει επιλογή θέματος προς διαβούλευση), είτε να καταγράψει την άποψη τους πάνω σε πολιτική που σκοπεύει να εφαρμόσει ή έχει ήδη εφαρμόσει.
- Real Time Video & Mobile Streaming του Δημοτικού Συμβουλίου στους Χρήστες – Πολίτες όπου διατίθεται ο απαραίτητος εξοπλισμός. Τηλεδιάσκεψη Μεταξύ των Τοπικών Συμβουλίων με Δυνατότητα Αμφίδρομης Επικοινωνίας.

Δήμος Κορυδαλλού

Ο Δήμος Κορυδαλλού προωθώντας τη συμμετοχική διακυβέρνηση οργανώνει ένα πεδίο πιλοτικής εφαρμογής στον τομέα του πολιτισμού.. Η πρωτοβουλία αυτή αφορά όλους τους πολίτες με στόχο την προβολή του πολιτισμού στις τοπικές κοινωνίες αλλά και την ενίσχυση των συμμετοχικών διαδικασιών. Η διαδικτυακή πύλη του δήμου Κορυδαλλού ονομάζεται Demo CU. Στο εσωτερικό της έχουν αναπτυχθεί οι εφαρμογές:

- «Πολιτισμός – Αθλητισμός στην πόλη μας»
- «Πείτε μας τη γνώμη σας»
- «Discussion forum»
- «Πολιτιστικό προφίλ της πόλης»

Στην πρώτη εφαρμογή οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν αναζήτηση και να έχουν πρόσβαση στις βασικότερες πληροφορίες για όλους τους πολιτιστικούς και αθλητικούς φορείς. Στη δεύτερη οι πολίτες μπορούν να καταθέσουν την άποψή τους σε ένα υπό διαμόρφωση σχέδιο διαχείρισης των πολιτιστικών δομών και υποδομών του δήμου. Στην επόμενη εφαρμογή δίνεται η δυνατότητα διαλόγου μεταξύ των χρηστών για ζητήματα που σχετίζονται με τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τη νεολαία αλλά και άλλα ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος. Στην τελευταία εφαρμογή περιγράφεται η κατάσταση σε πραγματικό χρόνο των τομέων του πολιτισμού και αθλητισμού του δήμου Κορυδαλλού.

Δήμος Κοζάνης

Ο Δήμος Κοζάνης στα πλαίσια της ηλεκτρονικής διαβούλευσης επιδιώκει μία επικοινωνία με ονοματεπώνυμο. Στην ιστοσελίδα του δηλαδή απαιτεί μία αρχική εγγραφή κατά την οποία ο χρήστης θα πρέπει να καταγράψει τα προσωπικά του στοιχεία. Σκοπός αυτής της διαδικασίας σύμφωνα με τον δήμο είναι να αποφεύγει τις καλοπροαίρετες παρατηρήσεις ενώ παράλληλα να ενισχύει την υπευθυνότητα των δημοτών. Σε κάθε περίπτωση ο δήμος Κοζάνης μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του προωθεί την ηλεκτρονική δημόσια διαβούλευση καλώντας τους πολίτες αλλά και τους περιφερειακούς και τοπικούς φορείς σε έναν διάλογο ανταλλαγής απόψεων και προβληματισμών.

Δήμος Κηφισιάς

Στο Δήμο Κηφισιάς εφαρμόζεται πιλοτικά και σε μικρή κλίμακα ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, ο οποίος περιλαμβάνει 4 στάδια:

- 1ο Στάδιο - Συνοικιακές Συνελεύσεις Συμμετοχή πολιτών/ Ενημέρωση & συζήτηση/ Εκλογή αντιπροσώπων συνοικιών
- 2ο Στάδιο – Επαναληπτικές Συνοικιακές Συνελεύσεις Ιεράρχηση αναγκών & προτάσεις/ Ψηφοφορία επί των προτάσεων των αντιπροσώπων
- 3ο Στάδιο – Μελέτη Προτάσεων & Καθορισμός Προτεραιοτήτων Επικύρωση προτάσεων πολιτών από το Δ.Σ.
- 4ο Στάδιο – Υλοποίηση Προτάσεων

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος έχουν συγκροτηθεί επιτροπές ενεργών πολιτών οι οποίες καταγράφουν τις απόψεις των δημοτών και στη συνέχεια μέσω ψηφοφορίας στις Συνοικιακές Συνελεύσεις αποφασίζεται ποια πρόταση θα κατατεθεί επίσημα προκειμένου να δρομολογηθεί η υλοποίησή της.

Δήμος Ξάνθης

Ο Δήμος Ξάνθης στην επίσημη ιστοσελίδα του στην επιλογή “δημότες” διαθέτει μία παραπομπή για την πραγματοποίηση διαβούλευσης και μία για προτάσεις βελτίωσης του δήμου. Η επιλογή της διαβούλευσης προσφέρει ανάλογες δυνατότητες με όσες έχουν προαναφερθεί σε προηγούμενους δήμους. Στο πεδίο “βελτίωση” του δήμου ο δημότης έχει τη δυνατότητα να αναφέρει δυσλειτουργίες, βλάβες αλλά και τις παρατηρήσεις του για γενικότερα προβλήματα που διαπιστώνει στον δήμο. η αρμόδια δημοτική υπηρεσία ενημερώνεται στη συνέχεια για την υποβολή του πολίτη και όταν το αίτημα του ικανοποιηθεί, η αρμόδια υπηρεσία το αναρτά στην ιστοσελίδα ενημερώνοντας με τη σειρά της τους πολίτες.

Δήμος Καλλιθέας

Ο Δήμος Καλλιθέας μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του παραπέμπει σε “Ψηφιακές Υπηρεσίες Πρόσβασης και Συμμετοχής”. Η πλατφόρμα αυτή είναι μία σύγχρονη τεχνολογική εφαρμογή με σκοπό την υποστήριξη του ανοιχτού δημόσιου διαλόγου μεταξύ πολιτών και δήμου για κάθε θέμα της πόλης. Ο δήμος Καλλιθέας υποστηρίζει

ότι ο πιο σπουδαίος και ισχυρός σύμμαχος των δημοτικών υπηρεσιών είναι ο ενημερωμένος και υπεύθυνος πολίτης. Επιδιώκει λοιπόν την ευαισθητοποίηση των πολιτών προκειμένου να βελτιώσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τον σχεδιασμό του προσφέροντας ένα ψηφιακό βήμα επικοινωνίας και διαλόγου.

Δήμος Θεσσαλονίκης

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης ήταν από τους πρώτους δραστηριοποιήθηκε και εγκαινίασε τη συμμετοχή των πολιτών και των τοπικών φορέων στις πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτισμικές δράσεις του δήμου. Πρώτη του μέριμνα ήταν η δυνατότητα να συμμετέχουν οι πολίτες και να παρεμβαίνουν στις συνεδριάσεις των δημοτικών συμβουλίων. Σκοπός του ήταν η ενίσχυση της διαφάνειας της λειτουργίας του δημοτικού συμβουλίου αλλά και η ενίσχυση των συμμετοχικών θεσμών. Για το λόγο αυτό αποφασίστηκε η ζωντανή μετάδοση των συνεδριάσεων μέσα από το δημοτικό τηλεοπτικό σταθμό TV 100 και μέσω του διαδικτύου. Ακόμα και για θέματα που σχετίζονταν πολύ αυστηρά με την αρμοδιότητα του δημοτικού συμβουλίου αλλά επηρέαζαν την καθημερινότητα των πολιτών, προβλεπόταν η θεσμοθετημένη έκφραση των ενώσεων των εργαζομένων, των πολιτών και των συλλογικών φορέων. Παράλληλα συγκροτήθηκαν ειδικές θεματικές συνεδριάσεις με τη συμμετοχή αρμόδιων φορέων αλλά και πολιτών για ζητήματα που αφορούσαν εκτέλεση έργων, καθημερινών προβλημάτων και πάσης φύσεως ζήτημα των πολιτών.

Παράλληλα συστήνεται το πρόγραμμα «Αγαπώ την Πόλη Μου, Υιοθετώ τη Γειτονιά Μου», προωθώντας την αντίληψη ότι το κοινωνικό αγαθό της καθαριότητας της πόλης μας, είναι υπόθεση όλων μας. Μπορεί οι αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου να έχουν αναλάβει την καθαριότητα και τη φροντίδα να διατηρούν την πόλη καθαρή, αλλά με τη συμμετοχή και τη δραστηριοποίηση των πολιτών, τα αποτελέσματα μεγενθύνονται.

Με το πρωτοποριακό Πρόγραμμα «Φυτεύουμε ένα δέντρο, αφήνουμε μια Κληρονομιά», καταγράφηκαν τα κενά δενδροδοχεία της πόλης και φυτεύθηκαν νέα δέντρα με τη βοήθεια ομάδων πολιτών . Επιπλέον το πρόγραμμα , σε συνεργασία με ομάδες και οργανώσεις πολιτών, προβλέπει δράσεις για καλλωπισμό, καθαρισμό και φύτευση δημόσιων χώρων, εγκαινιάζοντας με αυτόν τον τρόπο, δραστηριότητες εθελοντικής προσφοράς που αφορούν στο περιβάλλον

Παράλληλα, ο Δήμος Θεσσαλονίκης προχώρησε στη συγκρότηση ομάδων εργασίας, που περιλάμβαναν εξειδικευμένο προσωπικό ανάλογα με το αντικείμενο που αναλάμβαναν. Έτσι, λοιπόν, στη συγκρότηση ομάδας εργασίας με σκοπό τον συντονισμό δράσεων που αφορούν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, συμπεριλήφθηκαν άτομα που γνώριζαν καλά το ζήτημα και είχαν εμπειρία καθώς δραστηριοποιούνταν μέσα σε συγκεκριμένους φορείς, όπως για παράδειγμα στην αντιμετώπιση της τοξικοεξάρτησης, κ.ά. Έτσι συγκροτήθηκαν: ομάδες εργασίας για τις αναπλάσεις της πόλης, ομάδες εργασίας σχετικά με το ανοιχτό πανεπιστήμιο, ομάδες εργασίας για την οργάνωση δράσεων ενίσχυσης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ομάδες εργασίας για πολιτιστικές δραστηριότητες και πολιτιστικά προγράμματα, ομάδες εργασίας για την εκτέλεση προγραμμάτων και την λειτουργική ενίσχυση αθλητικών τμημάτων, ομάδες εργασίας για εκπαιδευτικές δράσεις και στήριξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης, ομάδες εργασίας για τη εκτέλεση του προγράμματος προστασίας και φροντίδας αδέσποτων ή εγκαταλειμμένων ζώων, ομάδες εργασίας για τη για τη σύσταση βοτανικού κήπου και τη φροντίδα του αστικού και περιαστικού πρασίνου, και ομάδες εργασίας για την προαστασία και φροντίδα γενικότερα του περιβάλλοντος.

Αποκορύφωση αποτελεί ο θεσμός του δημοψηφίσματος ο οποίος τίθεται σε λειτουργία στο Δήμο Θεσσαλονίκης, κάθε φορά που θα παρουσιαστεί ανάγκη, όπως πραγματοποιήθηκε το 2014 στις 18 Μαΐου, όπου χρειάστηκε η ετυμηγορία των δημοτών, αναφορικά με το ζήτημα της ιδιωτικοποίησης της Εταιρείας Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης, με τη συντριπτική πλειοψηφία των δημοτών να παίρνουν μέρος κατά της ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών δημοτικής ύδρευσης. Το δημοψήφισμα πραγματοποιήθηκε σε 181 εκλογικά κέντρα, όπου ψήφισαν περίπου 218.000 δημότες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, κατά της ιδιωτικοποίησης ψήφισαν περίπου 213.500 και υπέρ της ιδιωτικοποίησης περίπου 4.300. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τη διενέργεια του δημοψηφίσματος, έλεγχαν ως «παρατηρητές» τριάντα απασχολούμενοι σε δημόσιες επιχειρήσεις ύδρευσης χωρών της Ευρώπης, που ήταν ενεργά μέλη της EPSU και μέλη οργανώσεων εναντιών των ιδιωτικοποιήσεων των εταιρειών ύδρευσης από διάφορες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης.

Δήμος Δ.Λέσβου

Ο Δήμος Δυτικής Λέσβου δημιούργησε μια πλατφόρμα καταγραφής των ιδεών των πολιτών. Το βασικό χαρακτηριστικό της πλατφόρμας είναι η άμεση και εύκολη συγκέντρωση ιδεών και προτάσεων που ο Δήμος ή οι τοπικές κοινότητες πολιτών επιθυμούν να συλλέξουν με ένα μοναδικό τρόπο, οικείο σε όλες τις ηλικίες. Η ιδέα της άμεσης υποβολής “ΙΔΕΩΝ” από την πλευρά του πολίτη για την αλλαγή που θέλει ο ίδιος να δει στην περιοχή του γίνεται με έναν πρωτότυπο, εύκολο και διαδραστικό τρόπο με την πεποίθηση ότι ο πολίτης μπορεί να συμμετέχει στις αποφάσεις του Δήμου (gamification). Υποστηρίζεται, έτσι ενεργά η λογική συζήτησης και συμμετοχής των πολιτών με τις εξής δυνατότητες:

- μηχανισμοί αξιολόγησης (ratings)
- ανάδειξη καλύτερης ιδέας μέσω της ανταπόκρισης του κοινού με την ιδέα
- υποβολή καλύτερης ιδέας σε διαδικασία διαβούλευσης
- απόδοση reward

Ο χρήστης δημιουργεί ένα Post-it για κάποιο θέμα, αντί να το υποβάλλει σε μορφή αιτήματος σε κάποια υπηρεσία.

Δήμος Αθηναίων

Ο Δήμος Αθηναίων έχει δημιουργήσει μια ηλεκτρονική πλατφόρμα όπου οι πολίτες καταθέτουν τις προτάσεις τους για την πόλη τους. Σκοπός είναι όλοι οι πολίτες να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην αναδόμηση του Δήμου Αθηναίων. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του δήμου όλες οι προτάσεις των πολιτών αξιολογούνται με ισάξια κριτήρια και δημοσιεύονται στο διαδίκτυο. Στη συνέχεια όλες οι προτάσεις που θα εγκριθούν θα είναι διαθέσιμες να ψηφιστούν από τους πολίτες του δήμου. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η πρωτοβουλία του δήμου για το θεσμό του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Οι πολίτες πραγματοποιούν συναντήσεις οργανωμένες σε γειτονιές της πόλης όπου ανταλλάσσουν απόψεις, προβληματισμούς και επιχειρήματα τα οποία καταθέτουν σε ειδική ιστοσελίδα της πλατφόρμας. Η ψηφοφορία πραγματοποιείται με τη συμμετοχή όλων των πολιτών και τα αποτελέσματά της αναρτώνται στο διαδίκτυο.

Δήμος Δικαίου

Ο Δήμος Δικαίου δημιούργησε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα ενεργών πολιτών αποτελώντας μία καινοτόμο εφαρμογή για να στηρίξει την ηλεκτρονική δημοκρατία με στόχο να δημιουργηθεί η δυνατότητα να ανοίξει ένας διάυλος επικοινωνίας ανάμεσα στη δημοτική αρχή και στους πολίτες προκειμένου να οικοδομηθεί μια συστηματική συνεργασία και από κοινού να εργαστούν στο σχεδιασμό και την πρακτική εφαρμογή της πολιτικής που αφορά το δήμο τους.

Η προσπάθεια αυτή, υποστηρίζεται από ένα πληροφοριακό σύστημα που συμπεριλαμβάνει όλα τα απαραίτητα εργαλεία που έχουν αξιοποιηθεί και δοκιμαστεί στην πράξη σε διάφορα μοντέλα εφαρμογών ηλεκτρονικής δημοκρατίας σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο σχεδιασμός των λειτουργικών εργαλείων του πληροφοριακού συστήματος που χρησιμοποιεί ο δήμος Δικαίου είναι καινοτόμα και η σχεδίασή τους έχει στηριχθεί σε εφαρμογές συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που χρησιμοποιούνται σε κρατικούς φορείς που δραστηριοποιούνται τόσο στην Ευρώπη όσο και διεθνώς.

Το σύστημα ηλεκτρονικής δημοκρατίας του δήμου Δικαίου:

- Προσφέρει ένα διάυλο ενημερωτικό και πληροφοριακό προς τους δημότες το οποίο περιέχει όλες τις διοικητικές αποφάσεις σε τοπικό επίπεδο που επηρεάζουν τη ζωή των πολιτών. Παράλληλα καταγράφονται ειδήσεις και πληροφορίες που προάγουν τη γνώση και την παιδεία των δημοτών, ενώ ταυτόχρονα προωθείται η κριτική σκέψη και ο προβληματισμός αναφορικά με τη συμμετοχική τους δράση στη διαμόρφωση της τοπικής πολιτικής. Ταυτόχρονα προσφέρει τη δυνατότητα στους εγγεγραμμένους δημότες να αλληλεπιδρούν και να τροφοδοτούν την πληροφόρηση των συμπολιτών τους, αφού έχουν την επιλογή να προσθέτουν τις ειδήσεις και τα νέα που οι ίδιοι αντλούν από το διαδίκτυο, και θεωρούν ότι μπορεί να είναι ενδιαφέροντα για την τοπική κοινωνία.
- Καλλιεργεί το διάλογο και ενισχύει τις διαβουλευτικές διαδικασίες στηριζόμενη στην ενημέρωση. Πιο συγκεκριμένα, κάθε πληροφορία, κάθε τοπικό πρόβλημα, ο πολιτικός σχεδιασμός και οι τελικές αποφάσεις, γίνονται θέματα διαλόγου και αντικείμενα διαβούλευσης με τους δημότες. Έτσι, ο πολίτης ενημερώνεται σε βάθος, αποκτά πιο εξειδικευμένες γνώσεις και καθίσταται ικανός να λάβει θέση έπειτα από μια διαδικασία ωρίμανσης και εμπάθουσας

πάνω στα ζητήματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία και τον ίδιο σεπροσωπικό επίπεδο.

- Θέτει τους όρους και τα πλαίσια μιας υπεύθυνης και επώνυμης συμμετοχής. Η επώνυμη συμμετοχή προωθεί τη δημοκρατία και την ενισχύει ουσιαστικά. Ο πολίτης εκπαιδεύεται να έχει παρρησία και να είναι υπεύθυνος για οτιδήποτε υποστηρίζει. Παράλληλα ο όχλος και η μάζα μετατρέπονται σε ένα αρμονικότερο σύνολο πολιτών με αυτοτέλεια και ελεύθερη βούληση, που συμπεριφέρονται θεωρητικά και πρακτικά στα πλαίσια της ηθικής και του σεβασμού της ελευθερίας των συμπολιτών τους.
- Ενισχύει το ύψιστο δημοκρατικό δικαίωμα που είναι η συμμετοχή σε διαδικασίες ψηφοφορίας. Παράλληλα προσφέρει τη δυνατότητα συγκέντρωσης υπογραφών για αποφάσεις που είναι πολύ σημαντικές και πρέπει να ληφθούν με όσο το δυνατό μεγαλύτερη συναίνεση, και για γενικότερα όμως για ζητήματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία.
- Έχει να παρουσιάσει ένα ιδιαίτερα εύχρηστο, απλό και φιλικό ηλεκτρονικό περιβάλλον που διαθέτει βασικά χαρακτηριστικά και εργαλεία των ηλεκτρονικών συστημάτων κοινωνικής δικτύωσης που συναντάμε στο διαδίκτυο. Είναι σημαντικό ότι ο χρήστης του συστήματος διαθέτει το δικό του προσωπικό χώρο στην εφαρμογή προκειμένου να οργανώσει, να προβάλλει και να καταγράψει τις προσωπικές του σκέψεις, προβληματισμούς και προτάσεις.

Ο δήμος Δικαίου έχει τη φιλοδοξία στηριζόμενος στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες να αλλάξει τα δεδομένα στο δήμο προσφέροντας στους πολίτες τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργότερα και αμεσότερα στη διαδικασία της αναδιαμόρφωσης της πολιτικής και της δημοκρατίας, όπως τη γνωρίζαμε μέχρι σήμερα .

Παραδείγματα εξωτερικού

Ωστόσο, πρέπει να γίνει και μία αναφορά σε ευρωπαϊκές πόλεις που πρωταγωνιστούν στον τομέα της συμμετοχικότητας των πολιτών στη διακυβέρνηση και στις διαβουλευτικές διαδικασίες.

Ο Δήμος Παρισίων, για παράδειγμα εκτός του ότι είναι η πρωτεύουσα της Γαλλίας, είναι και η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της χώρας, συγκεντρώνοντας περίπου 2,15 εκατομμύρια κατοίκους. Σε ότι αφορά τη συμμετοχική δημοκρατία σε τοπικό επίπεδο, αυτή λειτουργεί και εφαρμόζεται με ποικίλους τρόπους. Η δυνατότητα συγκρότησης και λειτουργίας συμβουλίων γειτονιάς, αποτελεί την πιο απλή μέθοδο η οποία είναι τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο προσβάσιμη και ελεύθερη σε όλους τους πολίτες. Ωστόσο εάν ανατρέξουμε στην ιστοσελίδα του δήμου Παρισίων θα διαπιστώσουμε, πως η συμμετοχικότητα των δημοτών στα πολιτικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα είναι ιδιαίτερα δραστήρια. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2019, υποβλήθηκαν από τους Παριζιάνους περισσότερες από 2.000 προτάσεις σχετικά με τον συμμετοχικό προϋπολογισμό, με 232.000 περίπου κατοίκους να επιλέγουν συγκεκριμένες προτάσεις έχοντας ως αποτέλεσμα, να επιλεγούν και τελικά να υλοποιηθούν 194 έργα. Ο θεσμός του συμμετοχικού προϋπολογισμού, παρέχει στους δημότες το 5% του προϋπολογισμού, όπου τη χρονική περίοδο 2014-2020, μετραφράζεται σε 0,5 εκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο, μπορούμε να καταγράψουμε και άλλες δράσεις, όπως τα “Σταχτοδοχεία έρευνας”, με στόχο την αντιμετώπιση της απόρριψης απορσίγαρων στο δρόμο, το θεσμό του ελεύθερου ξυλουργείου για όλους, διάφορα δημιουργικά εργαστήρια κ.ά.

Η Μαδρίτη από την άλλη είναι η ισπανική πρωτεύουσα, αλλά και η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της χώρας με περίπου 3,3 εκατομμύρια κατοίκους. Μόλις επισκεπτούμε την ιστοσελίδα του δήμου, θα βρεθούμε μπροστα στις επιλογές της ανοιχτής διακυβέρνησης, της διαφάνειας, της συμμετοχής και των ανοιχτών δεδομένων. Η διαχειριστική ομάδα της ιστοσελίδας προτρέπει τους χρήστες να μελετήσουν τον ιστότοπο και αφού ακολουθήσουν συγκεκριμένα βήματα να αποκτήσουν προσβασιμότητα στις ελεύθερες δράσεις του δήμου. Μία εξαιρετική ηλεκτρονική εφαρμογή, είναι αυτή που συνδέεται με τη συμμετοχή των πολιτών στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου, όπου έχουν δημιουργηθεί χώροι συζήτησης για διάφορα ζητήματα με τη δυνατότητα καταγραφής απόψεων, όπως ζητήματα με θέμα τον πολιτισμό, τον τουρισμό, τις συγκοινωνίες, αλλά και ζητήματα που σχετίζονται με ιστορικούς χώρους, το περιβάλλον και την οικονομία γενικότερα. Και στον δήμο της Μαδρίτης λειτουργεί συμμετοχικός προϋπολογισμός, μέσα από τον οποίο οι δημότες έχουν τη δυνατότητα να αποφασίσουν και να επιλέξουν σε ποια έργα θεωρούν ότι ο δημοτικός προϋπολογισμός αξίζει να δαπανήσει ποσά

που οι ίδιοι οι πολίτες πιστεύουν ότι προάγουν την πόλη τους. Μάλιστα κάθε δημότης που είναι εγγεγραμμένος στην πλατφόρμα Decide Madrid, και έχει ηλικία πάνω από 16 ετών, έχει δικαίωμα να καταθέσει μια δική του πρόταση δαπανών.

Ο Δήμος της Ρώμης, είναι ένας δήμος που δείχνει έμπρακτα ότι ενδιαφέρεται, υπολογίζει και αναζητά τις απόψεις, τους προβληματισμούς και τις ιδέες των πολιτών του. Η συγκεκριμένη πολιτική γίνεται αντιληπτή ανατρέχοντας στην ιστοσελίδα του δήμου, όπου υπάρχει μια επιλογή με την ένδειξη “partecipa”, που μεταφράζεται “συμμετέχω”. Έτσι στην επιλογή αυτή εισερχόμαστε σε συμμετοχικό “Forum” και σε πεδία συμμετοχής που ονομάζονται ανοιχτά δεδομένα, δημοψηφίσματα, συμμετοχικός προϋπολογισμός, ερωτηματολόγια και διάφορες μορφές ερευνών.

Η Βαρκελώνη ανέπτυξε το Decidim Barcelona (Αποφασίζουμε Βαρκελώνη), μια ψηφιακή πλατφόρμα για τη συμμετοχική δημοκρατία, που επιτρέπει στους πολίτες να δημιουργούν προτάσεις για την πόλη, να τις συζητάνε και να τις αναπτύσσουν συλλογικά, να οργανώνουν συνελεύσεις, να σχεδιάζουν και να ορίζουν τη δημόσια πολιτική. Με πάνω από 300.000 επισκέπτες, 30.000 συμμετέχοντες, 13.000 προτάσεις (από τις οποίες υλοποιήθηκαν 9.123) και 1.140 συνελεύσεις, η πλατφόρμα έδωσε μορφή στο Στρατηγικό Πλάνο για την πόλη της Βαρκελώνης και απορρόφησε μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού του δήμου. Οι προτάσεις μπορεί να αφορούν την αλλαγή ονόματος ενός δρόμου, το θέμα της δημοτικοποίησης του νερού ή τα εισιτήρια στα μέσα μεταφοράς. Το Decidim, που σχεδιάζεται συλλογικά από ομάδες πολιτών, είναι μια πλατφόρμα ελεύθερου λογισμικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να αναπτυχθεί δωρεάν από οποιονδήποτε θεσμό ή οργάνωση.

6.5 Οφέλη από την ηλεκτρονική Διαβούλευση - Δημοκρατία

Η εξέλιξη του διαδικτύου με τη χρήση οπτικών ινών και τη 5G τεχνολογία, σε συνδυασμό με τα νέας γενιάς έξυπνα κινητά τηλέφωνα, αποτελούν προϋποθέσεις που προσφέρουν μια ευρεία γκάμα χρήσεων στην αναδυόμενη ηλεκτρονική Δημοκρατία. Το σημαντικότερο όμως είναι για πρώτη φορά δίνεται η δυνατότητα να καλλιεργηθεί μια νοοτροπία δημοκρατικής συμμετοχής από όλους τους εμπλεκόμενους, ενθαρρύνοντας την άμεση συμμετοχή των πολιτών στα κοινά σε

ζητήματα που άπτονται της καθημερινότητάς τους. Παράλληλα ενισχύεται σθεναρά η εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς, αφού επιτυγχάνεται η διαφάνεια μέσω της δημοσιοποίησης δεδομένων που σχετίζονται με τη δημόσια πολιτική αλλά και η παροχή ίσων ευκαιριών στη λήψη αποφάσεων, αισθανόμενοι ότι βρίσκονται σε μια πιο στενή επαφή με τα κέντρα εξουσίας και ότι η γνώμη τους μετράει. Όλα αυτά πραγματοποιούνται από τις οθόνες των ηλεκτρονικών τους συσκευών, όπου κι αν βρίσκονται, σε οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας, απλά με το πάτημα ενός κουμπιού. Η ελευθερία και η ευελιξία αυτή κινήσεων προσφέρει νέες δυνατότητες σε άτομα με κινητικά προβλήματα όλων των ηλικιών ή κατοίκους δυσπρόσιτων περιοχών.

6.6 Μειονεκτήματα της ηλεκτρονικής Διαβούλευσης - Δημοκρατίας

Δεν πρέπει ωστόσο να παραληφθούν, ούτε να αγνοηθούν και ορισμένα γκρίζα σημεία στο θαύμα αυτό της ηλεκτρονικής συμμετοχής των πολιτών. Η χρήση των ΤΠΕ προϋποθέτει την πολύ καλή, τουλάχιστον, γνώση του χειρισμού τους. Τόσο στη χώρα μας, όσο και σε άλλα κράτη, παρατηρείται ένα σημαντικό ποσοστό ηλεκτρονικού αναλφαριθμητισμού, που εντοπίζεται κυρίως στην Τρίτη ηλικία. Οι άνθρωποι αυτοί 'αυτομάτως' αποκλείονται από όλες τις ηλεκτρονικές δυνατότητες, όπως το ίδιο συμβαίνει και με τους πολίτες οι οποίοι ζουν κατοικούν σε περιοχές όπου δεν υπάρχει ικανοποιητική κάλυψη του διαδικτύου. Παρατηρούνται λοιπόν κάποιες σημαντικές αποκλίσεις στο ζήτημα αυτό μεταξύ ηλικιακών ομάδων αλλά και κοινωνικών τάξεων. Ένα ακόμα σημείο που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι οι κίνδυνοι υποκλοπής προσωπικών δεδομένων των χρηστών αλλά και η αλλοίωση των διαδικασιών από επιτήδειους που έχουν τη δυνατότητα να 'χακάρουν' το σύστημα. Απαιτούνται λοιπόν συστήματα με ισχυρά και συνεχώς αναβαθμιζόμενα πρωτόκολλα ασφαλείας, προκειμένου να διασφαλίζεται η αδιαβλητότητα των διαδικασιών και η ενδυνάμωση τους συναισθήματος της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης των χρηστών.

6.7 “Push up”

Το 2020 η πανδημία του Covid-19 ήρθε όχι μόνο ως υγειονομική βόμβα αλλά και ως ένα τσουνάμι αλλαγών σε όλα σχεδόν τα πεδία της καθημερινότητάς μας. Ωστόσο επαληθεύεται για μία ακόμη φορά η σοφία των προγόνων μας με τη ρήση “ουδέν κακόν αμιγές καλού”. Οι αυστηροί περιορισμοί που επιβλήθηκαν από την συντριπτική πλειοψηφία των κυβερνήσεων του πλανήτη προώθησαν με πρωτόγνωρους ρυθμούς και ταχύτητες το πέρασμα στη νέα ψηφιακή εποχή. Σε συνδυασμό με την επερχόμενη 5G τεχνολογία όλα μαρτυρούν ότι οδηγούμαστε σε μία εντελώς διαφορετική πραγματικότητα αλλά και καθημερινότητα από αυτή που είχαμε μάθει μέχρι τώρα.

Ένα τεράστιο εμπόδιο που είχαμε μέχρι σήμερα είναι και ο ψηφιακός-ηλεκτρονικός αναλφαβητισμός μιας μεγάλης μερίδας του παγκόσμιου πληθυσμού. Οι πιεστικές όμως συνθήκες που επικράτησαν για πάνω από ένα έτος ώθησαν τους πολίτες στην αναγκαστική-υποχρεωτική εκπαίδευση και εξοικείωση τους με τις νέες τεχνολογίες.

Η ελληνική κυβέρνηση πριν αλλά και κατά τη διάρκεια της πανδημίας πραγματοποίησε ασυνήθιστα ψηφιακά άλματα για τα δεδομένα της χώρας μας. Όλα δείχνουν ότι η μετά-Covid εποχή στην Ελλάδα θα χαρακτηρίζεται από τα ψηφιακά εργαλεία που θα βρίσκονται στη διάθεση των πολιτών για τη βελτίωση της καθημερινότητάς τους.

Σε ό,τι αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση όλα δείχνουν ότι οι ψηφιακές πλατφόρμες που έχουν ήδη δημιουργηθεί θα είναι σε θέση να επεκταθούν αλλά και να λειτουργήσουν αποδοτικότερα και καθολικότερα ως προς τη συμμετοχή των πολιτών. Η ηλεκτρονική διαβούλευση ως αιχμή του δόρατος έχει όλες τις προϋποθέσεις να ανοίξει διάπλατα τις πύλες της ενεργότερης και αμεσότερης συμμετοχής των δημοτών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών της περιοχής τους.

Κεφάλαιο 7

Προτεινόμενο πλαίσιο για την ενίσχυση της Διαβούλευσης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

7.1 Εισαγωγή

Καθώς οι δημοκρατικές διαδικασίες αλλά το εν γένει πολιτικό σύστημα γνωρίζει σημαντική αμφισβήτηση, οι διαβουλευτικές διαδικασίες με την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών, φαντάζει μια απαραίτητη αλλά και αναγκαία συνθήκη. Τα καθημερινά προβλήματα ,από την άλλη, κυρίως στους αστικούς ιστούς διογκώνονται και γίνονται ολοένα και πολυπλοκότερα. Τα θεσμικά όργανα των δήμων έχουν ιδιαίτερος επιβαρυνμένο και δύσκολο έργο να επιτελέσουν. Στην Κοινωνική λοιπόν αυτή Αποστολή δεν περισσεύει κανένας. Αντιθέτως οι πολίτες πρέπει να αφυπνιστούν και να γίνουν Συν-Μέτοχοι.

7.2 Η στάση των πολιτών

Η στάση των πολιτών απέναντι στις συμμετοχικές δημοκρατικές διαδικασίες όπως η διαβούλευση, πρέπει να εξετάζεται με βάση πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Αυτά συνδέονται με προσωπικές-ατομικές αλλά και κοινωνικές συνιστώσες. Το γνωστικό-εκπαιδευτικό υπόβαθρο και το διανοητικό επίπεδο κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Οι εμπειρίες, η εργασιακή απασχόληση και η κατάρτιση συμπληρώνουν τους βασικούς παράγοντες αντιληπτικής ικανότητας. Στη συνέχεια οι φιλοδοξίες και τα κίνητρα μαζί με τις δεξιότητες για συνεργασία και επικοινωνία, καθορίζουν το βαθμό συμμετοχής και το σκοπό του. Δεν μπορούμε δηλαδή να αγνοούμε το κοινωνικό, επαγγελματικό, οικονομικό και μορφωτικό προφίλ των πολιτών. Παράλληλα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η τοπική κουλτούρα, η ύπαρξη κοινών κωδίκων, αξιών και στόχων, καθώς επίσης το αίσθημα του κοινού σκοπού, της συνοχής και δέσμευσης των μελών των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Ο μικρός βαθμός συμμετοχής των εμπλεκομένων στις διαβουλευτικές διαδικασίες αποτελεί το βασικότερο λόγο αποτυχίας των συστημάτων που υποστηρίζουν τη διαβούλευση. Καταγράφεται λοιπόν ξεκάθαρα η απροθυμία των εμπλεκομένων να συμμετάσχουν στις διαδικασίες.

7.3 Η στάση των θεσμών

Δυστυχώς ένα πολύ σημαντικό τμήμα των δήμων της χώρας είτε δεν έχει ενεργοποιήσει ουσιαστικά του μηχανισμούς διαβούλευσης, είτε τους υποσκάπτει, είτε τους χρησιμοποιεί ως νομιμοποιητική διαδικασία για τις δικές του ενέργειες. Πρέπει όλοι οι θεσμικοί παράγοντες να αντιληφθούν ότι δεν αμφισβητείται ο ρόλος τους, ούτε καταψηφίζεται η πολιτική τους. Έτσι συνήθως διακρίνονται από καχυποψία και αμφισβήτηση της σπουδαιότητας και αξίας των διαβουλευτικών διαδικασιών, καταλήγοντας τελικά στην υπονόμευσή τους. Στο σημείο αυτό όμως θα πρέπει να επισημάνουμε ότι όλοι εκείνοι οι παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω για τη στάση των πολιτών, ισχύουν και για τους ανθρώπους που καταλαμβάνουν θεσμικά αξιώματα, αφού και αυτοί αποτελούν τμήμα της ίδιας κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση μεταξύ πολιτών και θεσμών σε επίπεδο νοοτροπίας, στάσης και συμπεριφοράς, αλλά και υπευθυνότητας.

7.4 Προτάσεις για την ενδυνάμωση της Διαβούλευσης και τη διεύρυνση της Συμμετοχικότητας

Πρώτα και πάνω από όλα πρέπει να ξεκινήσουμε με μία βασική παραδοχή: οι πολίτες είναι διστακτικοί, αδιάφοροι, ανενημέρωτοι και τελικά αρνητικοί σχετικά με το θεσμό της διαβούλευσης, αλλά και γενικότερα με κάθε μορφή συμμετοχικής διαδικασίας. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απόδειξη περί τούτου, από τα ποσοστά των συμμετεχόντων στην κορυφαία και αμεσότερη συμμετοχική διαδικασία, που είναι οι εκλογές, είτε αυτές είναι εθνικές, είτε τοπικές. Νικητής σε όλες αυτές είναι εδώ και πολλά χρόνια η ΑΠΟΧΗ. Ποιος όμως ευθύνεται τελικά γι αυτό; Οι θεσμοί ή οι πολίτες; Δεν χωρά αμφιβολία ότι η ευθύνη βαρύνει και τους δύο. Όμως οι άνθρωποι που διαχρονικά αναλαμβάνουν θεσμικούς ρόλους και ασκούν μορφές εξουσίας έχουν πολύ μεγαλύτερη ευθύνη, καθώς οφείλουν να συμπεριφέρονται και να λειτουργούν ως εμπνευστές αλλά και πρότυπα για τους συμπολίτες τους. Από τα πρώτα κεφάλαια αυτής της εργασίας παρουσιάστηκε η γενικευμένη κρίση των δημοκρατικών θεσμών και η αμφισβήτησή τους από τους πολίτες. Οι θεσμικοί παράγοντες είναι εκείνοι που πρέπει να αποδείξουν την αξιοπιστία και την αξία αυτών των διαδικασιών. Αυτοί που θα οικοδομήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους

πολίτες, που θα λειτουργήσουν ως παράδειγμα προς μίμηση. Μια τέτοια αλλαγή είναι πολύ ευκολότερο να πραγματοποιηθεί σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και να αποτελέσει εφαλτήριο για συνολικότερη ανανέωση.

Πιο συγκεκριμένα λοιπόν, κάθε Δήμος θα πρέπει να επενδύσει στην αξιοπιστία του και να δημιουργήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με τους πολίτες του. Η διαβούλευση ειδικότερα, θα πρέπει να είναι μια απολύτως καθορισμένη και σαφώς περιγεγραμμένη διαδικασία, παρέχοντας σε όλους τους ενδιαφερόμενους όλα τα δεδομένα και τις απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να λάβουν γνώση και να σχηματίσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για το περιεχόμενο της διαβούλευσης. Η διατύπωση των ερωτήσεων είναι χρήσιμο να είναι όσο το δυνατό συντομότερη και κατανοητή. Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη το μορφωτικό και γνωστικό επίπεδο όλων ανεξαιρέτως των πολιτών, ενθαρρύνοντας έτσι μια γενικευμένη συμμετοχή και όχι μόνο της ελίτ της κοινωνίας.

Ιδιαίτερης προσοχής είναι και το αίσθημα των πολιτών ότι η συμμετοχή τους έχει πολύ χαμηλή χρησιμότητα. Εάν λοιπόν οι θεσμικοί παράγοντες του δήμου είτε από αδυναμία, είτε από απροθυμία δεν απορροφούν, ούτε επεξεργάζονται, αλλά ούτε και λαμβάνουν υπόψη τις προτάσεις-παρατηρήσεις των χρηστών, τότε σίγουρα η όλη διαδικασία δυναμιτίζεται και υποβαθμίζεται εκ των έσω. Για το λόγο αυτό απαιτείται μια δέσμευση σε υψηλό θεσμικό επίπεδο σχετικά με τη διαδικασία της διαβούλευσης και βεβαίως του αποτελέσματος που θα προκύψει από αυτή. Η δέσμευση αυτή είναι μείζονος σημασίας για την ενίσχυση του θεσμού της διαβούλευσης, αλλά και για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ θεσμών και πολιτών. Μια διαβούλευση που θα πραγματοποιηθεί τυπικά, αλλά χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα, θα βλάψει ανεπανόρθωτα το κύρος της όλης διαδικασίας. Σε αυτό θα βοηθούσε ιδιαίτερα η δημοσιοποίηση των προτάσεων των πολιτών, όπως και του αποτελέσματος της διαβούλευσης. Παράλληλα είναι σημαντικό να ενημερωθούν και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι πολίτες ή ομάδες ενδιαφερομένων για όλη την διαδικασία και το αποτέλεσμά της.

Αναφορικά με την ηλεκτρονική διαβούλευση είναι απολύτως απαραίτητο να καταπολεμηθεί το ψηφιακό χάσμα με τη διεύρυνση της δυνατότητας συμμετοχής και εκτός διαδικτύου. Εξειδικευμένα γραφεία διαβούλευσης εντός των δημοτικών καταστημάτων θα μπορούσαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για ένα εύλογο χρονικό διάστημα, έως ότου εξαλείφει ο ψηφιακός αναλφαριθμητισμός, καλύπτοντας τις ανάγκες ατόμων που αδυνατούν να χρησιμοποιήσουν τις ψηφιακές δυνατότητες.

Όμως, ακόμα και για τους δυνάμενους χρήστες των ηλεκτρικών υπηρεσιών, εάν ο σχεδιασμός της πλατφόρμας ερμηνεύεται ως δύσχρηστος και μη αποτελεσματικός, θα αποθαρρύνεται η συμμετοχή στη διαδικασία. Η πολύπλοκη διαδικασία σε συνδυασμό με μια δύσχρηστη πλατφόρμα λειτουργούν οπωσδήποτε αποτρεπτικά. Αντίθετα απαιτείται ευελιξία, απλότητα και συντομία.

Ωστόσο, πλήθος άλλων ηλεκτρονικών εργαλείων μπορούν να βοηθήσουν την ενίσχυση της συμμετοχής και της ουσιαστικής αλληλεπίδρασης. Προς την κατεύθυνση αυτή προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες, εφαρμογές που διαμορφώνονται δυναμικά, ανάλογα με το προφίλ του κάθε χρήστη. Το προφίλ δηλαδή, μπορεί να καταγράφει πληροφορίες σχετικά με τις δεξιότητες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, το επάγγελμα, την ηλικία κ.α. του κάθε χρήστη. Με τον τρόπο αυτό το σύστημα θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες του κάθε χρήστη ξεχωριστά και να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του. Παράλληλα μια τέτοια πλατφόρμα θα πρέπει να είναι παραμετροποιήσιμη καθώς υπάρχουν ποικίλα και διαφορετικά ζητήματα προς διαβούλευση.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί και η αδυναμία της επικοινωνίας των θεσμικών οργάνων με τη βάση των πολιτών. Συνήθως η πλειοψηφία των δημοτών αγνοεί την ύπαρξη διαβουλευτικών και άλλων συμμετοχικών διαδικασιών, κάτι που μαρτυρά την τεράστια αδυναμία ή αδιαφορία των δημοτικών υπηρεσιών να επικοινωνήσουν τις πρακτικές αυτές. Επιβάλλεται λοιπόν, η πληροφόρηση για τις δημοκρατικές διαδικασίες και τους κανόνες της ηλεκτρονικής συμμετοχής, όπως και η ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις ευκαιρίες συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες του δήμου τους.

Κάτι ανάλογο ισχύει και για την τελική φάση της διαβουλευτικής διαδικασίας. Οι Δήμοι πρέπει να δίνουν τεράστια προσοχή στη μετάδοση των αποτελεσμάτων καθώς είναι ένας πολύ βασικός και αποτελεσματικός τρόπος προσέλκυσης των εμπλεκομένων, και αυτό γιατί η συμμετοχή στα κοινά βασίζεται στο αίσθημα της ανταποδοτικότητας. Αυτό σημαίνει και πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με την ενσωμάτωση ή την απόρριψη των απόψεων και των προτάσεων που κατέθεσαν κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης. Υιοθετώντας τέτοιες διαδικασίες αλληλεπίδρασης οι πολίτες δε θα έχουν την αίσθηση ότι πρόκειται για απρόσωπες, γραφειοκρατικές και τυπικές διαδικασίες. Αντιθέτως, διαπιστώνουν στην πράξη ότι η συμμετοχή τους έχει νόημα, λαμβάνεται υπόψη από τους ασκούντες εξουσία και τελικώς “ανταμείβεται”.

Ένας επιπλέον παράγοντας που πρέπει να προσμετρηθεί για την ενίσχυση της συμμετοχής των δημοτών είναι ότι σχεδόν όλοι, ούτε επιθυμούν, αλλά ούτε και έχουν τη δυνατότητα να αφιερώσουν χρόνο και κόπο για τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες διαβούλευσης. Είναι ένας καθοριστικός παράγοντας επιτυχίας, καθώς οι χρονοβόρες και πολύπλοκες διαδικασίες είναι απαγορευτικές για τη μεγαλύτερη μερίδα, ειδικά του λεγόμενου ενεργού πληθυσμού, λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων, και του σύγχρονου τρόπου ζωής. Ιδιαίτερως ο Έλληνας είναι γνωστός για την έλλειψη υπομονής και διάθεσης χρόνου σε ζητήματα κυρίως που άπτονται διαδικασιών με υπηρεσίες δημοσίου χαρακτήρα. Επομένως, απαιτείται εύκολη και γρήγορη πρόσβαση, απλές και ευέλικτες διαδικασίες με σαφείς οδηγίες και φιλικό “περιβάλλον”. Είναι πολύ σημαντικό ο μέτοχος των διαδικασιών της διαβούλευσης να μην δυσανασχετήσει με τις διαδικασίες αλλά να βιώσει μια ευχάριστη και απροβλημάτιστη εμπειρία. Μόνο κάτω από τέτοιες συνθήκες θα επαναλάβει τη συμμετοχή του, αλλά και θα προτείνει σε συμπολίτες του να το επιχειρήσουν κι αυτοί.

Επίλογος

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας επιχειρήθηκε να διερευνηθούν τα νέα δεδομένα και οι παράγοντες που οδήγησαν τα τελευταία χρόνια σε μία αποπολιτικοποίηση και απομάκρυνση από την ενασχόληση με τις υποθέσεις της τοπικής ή της ευρύτερης κοινωνίας. Οι παράγοντες αυτοί αποτυπώνουν ξεκάθαρα μια σοβαρή δημοκρατική κρίση, και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι λαοί πλέον μέσα από τα κανάλια της παγκοσμιοποίησης και της τεράστιας και ανεξέλεγκτης δύναμης του σύγχρονου “θεού” που ονομάζεται διαδίκτυο, αλληλεπιδρούν σε όλα τα επίπεδα. Αυτή, λοιπόν, η αλληλεπίδραση διαπιστώνεται με τεράστια ένταση ακόμα και στον πολιτικό χώρο, αφού παρατηρούμε κοινές πολιτικές, κοινές αντιδράσεις, αλλά και κοινό αίσθημα απαξίωσης της πολιτικής.

Σαν θεραπεία αυτής της τραγικής “ασθένειας” της δημοκρατίας έρχεται να προβληθεί η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς, με αιχμή του δόρατος την τοπική αυτοδιοίκηση. Μόνο στον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των πολιτών και των δημοκρατικών θεσμών. Στην τοπική αυτοδιοίκηση ο πολίτης βλέπει την πόλη του, τη γειτονιά του, το σπίτι του, το περιβάλλον της εργασίας του, τους δρόμους όπου κινείται, τους χώρους αναψυχής του, τα σχολεία των παιδιών του. Εκδηλώνει δηλαδή άμεσο ενδιαφέρον και εισπράττει άμεσα τα αποτελέσματα των πολιτικών επιλογών και σφαλμάτων στην καθημερινότητά του. Επομένως, έχει πολύ περισσότερους λόγους να ενδιαφέρεται για την τοπική αυτοδιοίκηση. Άλλωστε η συμμετοχή του σε αυτή είναι πολύ ευκολότερη από όλες τις απόψεις συγκρινόμενη με την κεντρική πολιτική σκηνή της χώρας.

Στα πλαίσια, λοιπόν, των λειτουργιών και των οργάνων που έχει να επιδείξει ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι διαβουλευτικές διαδικασίες κατέχουν έναν ιδιαίτερα ξεχωριστό ρόλο. Η δημόσια διαβούλευση μεταξύ φορέων και πολιτών είναι ένας μηχανισμός που είναι σε θέση να λειτουργήσει ως ηλεκτροσόκ στην αδράνεια και την απάθεια των πολιτών. Πρόκειται για μία θεσμική διαδικασία που προσεγγίζει όσο καμία άλλη την άμεση συμμετοχική δημοκρατία. Είναι ίσως ο μοναδικός τρόπος να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον των πολιτών για να αφιερώσουν χρόνο και κόπο, προκειμένου να ασχοληθούν με τις πολιτικές αποφάσεις και πρακτικές.

Ήδη έχει αναφερθεί ότι η αντίληψη της συμμετοχικής δημοκρατίας δεν είναι ιδέα της σύγχρονης πραγματικότητας. Αντιθέτως είναι έμπνευση του Περικλή και του Θουκυδίδη, σε βαθμό μάλιστα απόλυτης αναγκαιότητας για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία μιας οργανωμένης σε δημοκρατικό επίπεδο κοινωνίας. Αυτό μεταφράζεται σε μια διαδικασία απόλυτης διαφάνειας, πληροφόρησης και λογοδοσίας. Οι νέες τεχνολογίες, όπως ήδη εκτενώς παρουσιάστηκαν, είναι σε θέση να λειτουργήσουν επαναστατικά αλλά και ουσιαστικά προς την κατεύθυνση αυτή. Η πανδημία του Covid-19 μάλιστα, επιτάχυνε αυτές τις εξελίξεις και η χώρα μας έχει να επιδείξει αξιοσημείωτες πρωτοποριακές εφαρμογές ως προς τον τομέα αυτόν που τη φέρνουν στο πεδίο των πρωταγωνιστών του μέλλοντος των ψηφιακών υπηρεσιών. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι κορυφαίες ευρωπαϊκές χώρες ζητούν τη συνδρομή της χώρας μας σε επίπεδο τεχνογνωσίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί με κάθε τρόπο ότι η βασική διαφοροποίηση ανάμεσα στο δημοκρατικό σύστημα της αρχαίας Αθήνας και στις σύγχρονες δημοκρατίες είναι η άμεση εμπλοκή των πολιτών. Άμεση δημοκρατία δηλαδή είχαμε μόνο στην αρχαία αθήνα κατά τις συνελεύσεις του δήμου. Στη νεότερη εκδοχή του δημοκρατικού πολιτεύματος η αμεσότητα στις δημοκρατικές διαδικασίες φαντάζει αδύνατο και ουτοπικό. Ωστόσο, η τεχνολογική εξέλιξη μέσω του διαδικτύου και των έξυπνων κινητών τηλεφώνων έχουν αλλάξει ριζικά τη φιλοσοφία της άμεσης συμμετοχής και αλληλεπίδρασης.

Αυτό που χρειάζεται πλέον είναι η στελέχωση των δήμων με εξειδικευμένο προσωπικό που θα ασχολείται αποκλειστικά με τη διαμόρφωση όσο το δυνατόν φιλικότερων και απλούστερων εφαρμογών που θα ενισχύουν κάθε μορφής συμμετοχή των δημοτών. Ακόμα και η καταγραφή της γνώμης των πολιτών ή κάποιου κοινωνικού προβλήματος αποτελεί μια σημαντική καινοτομία σε επίπεδο άμεσης συμμετοχικής διακυβέρνησης. Οι διαβουλευτικές διαδικασίες δηλαδή δεν έχουν να κάνουν μόνο με την επίλυση κάποιου κοινωνικού θέματος αλλά και με την ανάδειξή του. Η πληροφόρηση επομένως ως αρχικό στάδιο είναι το ύψιστο επίπεδο για την επεξεργασία κάθε ζητήματος και την επιμέρους ανάλυσή του. Δίχως σωστή, πλήρη και αντικειμενική πληροφόρηση δεν εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις που προεξοφλούν σωστές και δίκαιες αποφάσεις προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Οι πολίτες δηλαδή μέσω των διαβουλευτικών διαδικασιών, έχουν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν σε αρχικό επίπεδο με τα κέντρα εξουσίας προκειμένου να καταθέσουν τα αιτήματα και τα προβλήματά τους. Στο επόμενο επίπεδο, και πάλι οι

άμεσα ενδιαφερόμενοι, δηλαδή οι πολίτες, προτείνουν τρόπους επίλυσης, συμφωνούν ή διαφωνούν με τις προθέσεις των θεσμικών κέντρων εξουσίας.

Από τα παραπάνω περιγράφεται ένα μοντέλο συμμετοχικής δημοκρατίας, το οποίο ο σύγχρονος δυτικός κόσμος δεν έχει αξιοποιήσει μέχρι σήμερα, αλλά σίγουρα αποτελεί πλέον απόλυτη αναγκαιότητα για την επιβίωση αλλά και την εξέλιξη των δημοκρατικών θεσμών. Με λίγα λόγια η συμμετοχική δημοκρατία είναι πλέον μονόδρομος, προκειμένου να δοθεί “το φιλί της ζωής” στο δημοκρατικό πολίτευμα που δοκιμάζεται σε διεθνές επίπεδο από την αναβίωση ακροδεξιών πολιτικών σχηματισμών. Τα πολιτικά αυτά μορφώματα, που αναδύθηκαν ακόμα και στη χώρα μας, βρήκαν τροφή μέσα στην απογοήτευση και την απαξίωση των δημοκρατικών θεσμών, ειδικότερα την περίοδο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η αντίδραση των πολιτών απέναντι στο παραδοσιακό πολιτικό σύστημα ήταν απόλυτα αρνητική και καταδικαστική. Οι πολίτες αισθάνθηκαν προδομένοι και ταπεινωμένοι από το κλασικό δημοκρατικό σύστημα με αποτέλεσμα η αντίδρασή τους να είναι ακραία. Και πως βέβαια να μην χαρακτηριστεί ακραία μια αντίδραση που τάσσεται απέναντι στη δημοκρατική κουλτούρα και μεταφράζεται είτε με τη στήριξη ακροδεξιών μορφωμάτων, είτε με την απόλυτη αποστασιοποίηση. Πόσο μάλλον σε μια χώρα που διατείνεται ότι είναι η μητέρα της Δημοκρατίας. Αντί να δείξει τον δρόμο της δημοκρατικής αναγέννησης και ανανέωσης οδεύει στην πλήρη απαξίωσή της.

Καθώς ο Έλληνας έχει γαλουχηθεί στην απόλυτη ελευθερία και τη δυναμική της απόφασης και των επιλογών του, κάθε άλλη μορφή πολιτικής λειτουργίας τον απωθεί. Μην ξεχνάμε άλλωστε ότι η ιδέα της συμμετοχικής δημοκρατίας δεν είναι καθόλου πρόσφατη και σύγχρονη. Αντιθέτως, έχει τις ρίζες της στην κλασική αρχαιότητα, όταν ο Περικλής έκανε διάλεξη για την τεράστια σημασία της καθολικής συμμετοχής των πολιτών στα ζητήματα που απασχολούσαν την πόλη-κράτος. Πολύ αργότερα ο Ρουσσώ αναφέρθηκε στα ίδια χαρακτηριστικά ενός δημοκρατικού πολίτη. Ωστόσο, οι ασκούντες εξουσία κατάφεραν με σχετική ευκολία να απαξιώσουν κάθε δημοκρατικό θεσμό, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε σε μια γενικότερη απαξίωση του πολιτικού συστήματος.

Επιβάλλεται, λοιπόν, χωρίς άλλη χρονοτριβή όλοι όσοι έχουν διοριστεί από τους πολίτες για να λαμβάνουν πολιτικές αποφάσεις, να αφουγκραστούν το λαό και να ενισχύσουν τις νέες δημοκρατικές διαδικασίες με αμεσότερο χαρακτήρα, όπως είναι η διαβούλευση.

Βιβλιογραφία

Αρβανίτης, Α. (2011). «Οι συμμετοχικοί θεσμοί του προγράμματος Καλλικράτης. Ο ρόλος και η σημασία της δημόσιας διαβούλευσης στην τοπική αυτοδιοίκηση». Δ' Εκπαιδευτική Σειρά. Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εκδόσεις ΕΚΔΑΑ

Γκικόκα, Ι. (2019). «Η Διαβούλευση στη Χάραξη Δημόσιας Πολιτικής, Η περίπτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο». Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Γκούσκος, Δ. (2010). «Συλλογικά ψηφιακά μέσα, ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονική διαβούλευση». Επιστήμη και Κοινωνία. Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, τεύχος 24, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κελεμένης, Ν. (2017). «Διαβούλευση και λήψη αποφάσεων: Η οργάνωση της δημόσιας διαβούλευσης και η συμβολή της στον σχεδιασμό, τη διαμόρφωση και την αξιολόγηση της δημόσιας πολιτικής στην Ελλάδα». Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Αθήνα: ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κομσέλη, Φ. (2011). Έκθεση πολιτικής: «Καινοτομίες στη διαβούλευση. Η συμμετοχή του πολίτη στη λήψη αποφάσεων». Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης/Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Εκδόσεις ΕΚΔΑΑ

Κουρμπάνης, Β.(2010). «Δημόσια Διαβούλευση με χρήση τεχνολογιών Web 2.0: η ελληνική περίπτωση». Κ' Σειρά, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Τμήμα Διαχείρισης Πληροφοριακών Συστημάτων. Εκδόσεις ΕΚΔΑΑ.

Λαδής, Σ. (2015). «Συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια πολιτική: από τη θεωρία στην πράξη».

Λιότζης, Ε.(2010). «Διαβούλευση και ηλεκτρονική διαβούλευση. Συναποφασίζοντας με τους πολίτες». Επιστήμη και Κοινωνία. Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, τεύχος 24, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

Ν. 2539/1997 «Συγκρότηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (ΦΕΚ Α' 244/4-12-1997)´

Ν. 3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» (ΦΕΚ Α' 114/8-06-2006)

Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α'87/7-06-2010)

Ν.4555/2018 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»]» (ΦΕΚ Α'133/19-07-2018)

Πανάγος Φ. (2014) «Ανοικτή Διακυβέρνηση: Μέθοδοι και εργαλεία αξιολόγησης δημόσιας διαβούλευσης», Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Τμήμα Διοίκησης και Οικονομικής Διαχείρισης.

Σαρρή Κ. (2010) «Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση: Μια ευκαιρία για καλύτερη Διακυβέρνηση με επίκεντρο το πολίτη - Η ελληνική περίπτωση», Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Κ' Εκπαιδευτική σειρά, Τμήμα Γενικής Διοίκησης.

Τζίτζη Μ. (2010) «Η κοινωνική διαβούλευση ως παράμετρος καλής νομοθέτησης: δημιουργία και πιλοτική εφαρμογή οδηγού και ερωτηματολογίου διαβούλευσης», Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Κ' Εκπαιδευτική σειρά, Τμήμα Περιφερειακής Διοίκησης.

Χριστοπούλου Σ. (2011) «Δημόσια διαβούλευση μέσω του Διαδικτύου. Η περίπτωση της δικτυακής πλατφόρμας open.gov.gr», Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κράτος και Δημόσια Πολιτική», ΕΚΠΑ.

Χαραλαμπίδης Γ (2006). Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση: Υπηρεσίες και Εφαρμογές.

Ψηφιακή Στρατηγική (2006-2013): Πρόταση προς δημόσια διαβούλευση, Επιτροπή πληροφορικής

ΥΠΕΣ, (2011), Οδηγός δημοτικής Διαβούλευσης

Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Η.Δ., (2015), Στρατηγική για την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση 2014-2020

<http://www.ypes.gr>

<http://www.civilprotection.gr>

<http://ec.europa.eu>

<http://www.e-participation.org>

https://www.eetaa.gr/odhgoi/22102020_odhgos_diavoulefshs_gia_OTA.pdf